

siyaset

A Y L I K G A Z E T E

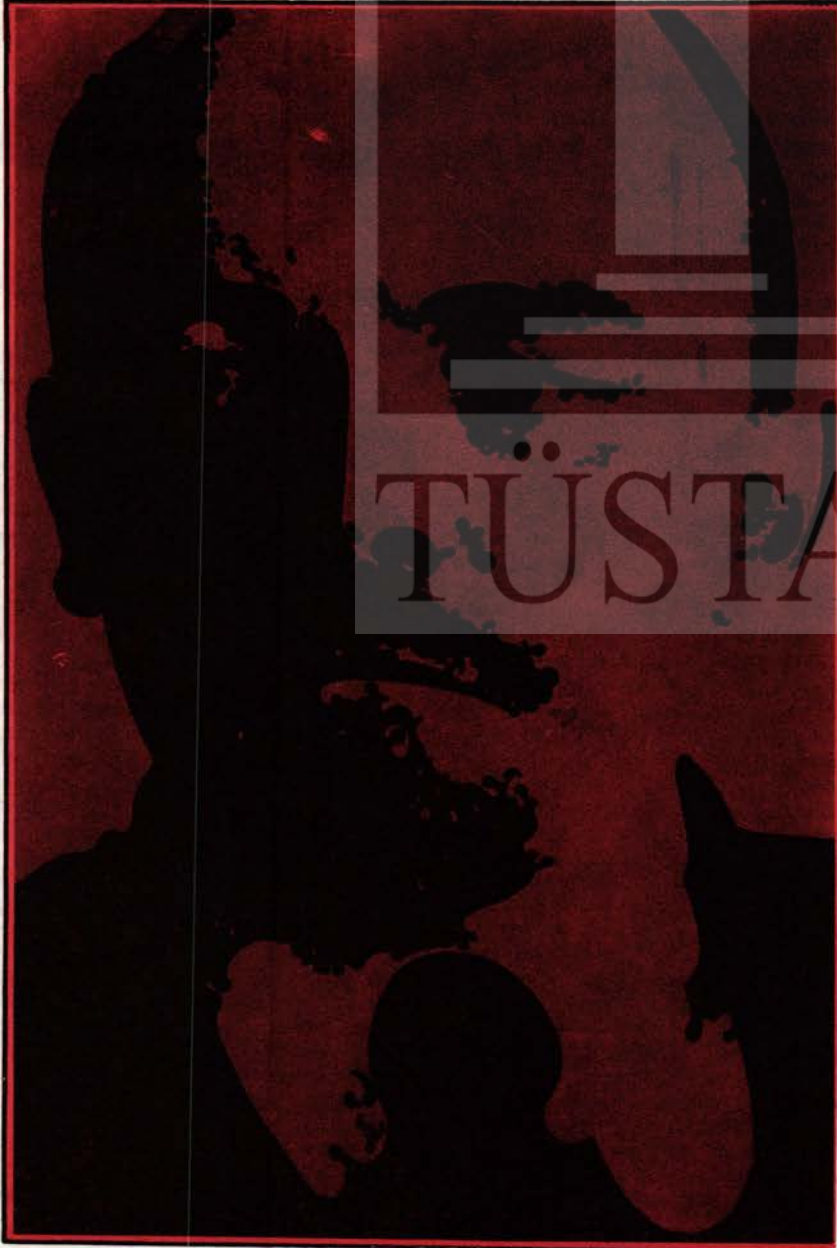
KASIM '90 • SAYI 17 • 2500 TL (KDV DAHİL)

Sahibi: Metin ÇULHAĞLU
Yazı İşleri Müdürü: Tunç TATOĞLU
Yazışma Adresi: Nöbethane Cad.
Demirci Han No: 42
Daire: 5 Sirkeci-İst.
Fiyatı: Yurtiçi 2.500 TL
Yurtdışı 5 DM
Havale Adresi: Yapı Kredi Bankası
Sirkeci-37315-9
Ofset Hazırlık ve Baskı: Bizim Ofset

HACIALIOĞLU
KİTAPLIĞI

Ekim'in sahibi var!

Ekim Devrimi içi kof şakşakçılarca terk ediliyor. Terk edenler burjuvazinin ikiyüzlük demokrat söyleminin cazibesine kapılmış, adına yenilenme dedikleri bir çağdışılığı bayraklaştırıyorlar. Neticede Ekim Devrimi artık yalnızca kendisine içkin değerler ile ışıyor, yalnızca güç ve reellik ile ona sevdalananlara hitap etmiyor. Ekim'den, ona içkin değerlerden alınacak ilham ile yeni güç odaklarını reel hale getirmek, yeni yeni sevdalar yaratmak... 1990 Ekimi'nde dünyanın dört bir yanında bunu gerçekleştireceklerin önem kazanacağı bir sürece giriliyor.

İÇİNDEKİLER

- EKİM'İN SAHİBİ VAR!
Ekim Devrimi zengin mirasını onu hakedenler için özgür bırakıyor. s.3
- PATRONLARIN HEVESLERİ
KURSAKLARINA
Fabrikalardan, grev yerlerinden haberler. Malazlar, Eternit, Azmüsebat, Metal sözleşmeleri, Gamak, Cola, Cam İşkolu... Fabrikalar ses veriyor. s. 4 - 5 - 6 - 7 - 8
- EKİM DOSYASI
Geleneğin gelecek olması için... s. 11 - 12 - 13 - 14 - 15
- PERESTROYKA İKTİSADININ İTHAL ETTİKLERİ s. 16 - 17
- ORTADOĞU VE G. AFRİKA KAYNIYOR s. 10 ve 18
- ULUSAL SORUN VE TARİH BİLİNCİ s. 20 - 21
- İKTİDARI GÖREMEYENLER KÖRDÜR ! s. 22
- RESTORASYON KÜLTÜRÜ ATAKTA s. 23
- EKİM GÜNLERİ s. 24

Kasım ayının bizce en güncel olgusu Oktobr Sosyalist Devrimi. Sayfalarımızda ağırlıklı olarak işliyoruz. Sizlerle gerek yüzyüze, gerekse yazışarak, yaşananları paylaşmayı, sosyalist kamuoyunun yaratılmasına katkıda bulunmayı sürekli gündemimizde tutuyoruz.

Eylül sayımız da "komünizm propagandası" yüzünden toplatıldı. Fakat biz "protesto" filan edip, bunu "iktidarın anti-demokratik uygulamalarının bir kanıtı" olarak burjuva basına şikayet etmeyi düşünmedik ve düşünmüyoruz. Herkes kendi misyonunu yerine getiriyor, biz de getiriyoruz ve bizler de misyonumuzun gereklerini karşılayacağız.

Ekim kutlamaları, burjuva basının inatla gizlemeye çalıştığı Sovyetler Birliği'ndeki sosyalizm muhafazacılarının ve sosyalist işçilerin gösterilerine tanık oldu. 1990 Oktobr kutlamaları, ortodoksinin ve Leninizmin külleri için hasımların daha çok bekleyeceğini gösterdi. Kitleler ellerinde Lenin, Marks, Stalin resimleri ile hainlerin partiden temizlenmesini, Gorbaçov gibi kapitalizm hayranlarının saltanatının ufaktan kabak tadı verdiğini, piyasa sosyalizminin getireceği "verimlilik" artışının faturasını sosyalizm hovardalarına geri göndermeye niyetli olduklarını bütün dünyaya iletiler.

Geçtiğimiz ve içinde bulunduğumuz ay onur, direnç, gemileri yakmışlık ve inat deyince akla gelen birçok devrimcinin ölüm yıldönümü. Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın da. Haksız yere aforoz edilenleri anmanın daha da anlamlı olduğunu düşünerek her ay çetele tutmayı düşünmediğimizi ve bu görevi yıldönümlerinde anmaya indirgemediğimizi de hatırlatalım. Hele Kasım ayında Oktobr ışığını ülkemizde parlatmaya ömrünü vermiş her şehidimizin adları ve yaşamları onurdur.

6 Kasım boykotu, cezaevlerindeki açlık grevleri, memur eylemleri toplumsal muhalefet için bir kıpırtı anlamı taşıyor. Fakat büyük laflar etmek için yolun başındayız.

Siyaset, düzenli politika üretimini yansıtmaması, yerel haberciliğe tanıdığı ağırlık ve yaratıcılığı hedefleyen, fakat yalpalamacılıktan uzak çizgisiyle okur niceliğini, okuyucu katkı ve iletişim ağını geliştiriyor. Sürdüreceğiz.

Yeni büromuzun adresini her türlü iletişim için not etmek gerekiyor:

**Nöbethane Caddesi No: 42 Demirci Han Daire: 5
Sirkeci/İSTANBUL.**

Tartışmayı, politikayı, bilgi ve haber üretimini, sosyalist basın ve kamuoyunun güçlenmesi çabalarını ve bunların her birinin birer ifadesi olan mücadele tutkumuz ve bilincimizi kimseye yem ettirmeyeceğiz. Göreceğiz.

Hep birlikte yaşayacağız. Hep birlikte yaşamak için çabalyoruz. Dostlukla kucaklıyoruz.

Devrimci Emek dergisi ve Ülke gazetesine de "hoşgeldin" diyoruz.

09.11.1990

SİYASET YAYIN KURULU

Egemen güçlerin biz siyasi tutsaklara yönelik oyun, komplo ve imha hareketi, Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nin tek kişilik hücreler biçiminde restore edilmesiyle yeni bir boyut kazanmış bulunmaktadır.

12 Eylül döneminde vahşet düzeyine varan akıl almaz işkencelerle, baskı ve her türden insanlık dışı uygulamalarla bizleri yıldırıp sindirerek teslim almak, insani-siyasi-ulusal kimlik ve kişiliğimizden soyundurarak, kişisizleştirip ihanet ettirmek ve böylece kendilerine benzeştirmek isteyen egemen güçler, bugün aynı siyasal stratejilerini gerçekleştirebilmek için, pilot alan olarak seçtikleri Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde "Hücre Sistemi"ni yürürlüğe koymak istemektedirler. Kamuoyunun yoğun tepkisi ve siyasi tutsakların onurlu direnişleriyle pratikte uygulanamaz duruma getirilen "1 Ağustos Genelgesi" de, bu uygulamanın hem esin kaynağı, hem payandası, hem de dayandığı temel duruma getirilmeye çalışılmaktadır. Hücre sistemiyle bütünleştirilerek daha etkince uygulanmak istenmektedir.

Dünyada benzeri ve örneği bulunmayan Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nde yapılan "Ölüm Hücreleri", egemen güçlerin, bizleri halkımızdan, canlı siyasal yaşamdan fiziki olarak kopartıp tecrit etmekle yetinmediği; binbir emek ve onlarca tutsak arkadaşımızın canı-kanı pahasına elde ettiğimiz asgari yaşam olanak ve araçlarını tekrar gasp etmek ve bu kazanımlarımızı koruyabilmenin fiziki şartlarını ortadan kaldırmakla sınırlı bir karşı-saldırı başlatmakla yetinmek istemediğinin de itirafıdır. Bu uygulama ile he-

deflenen, insani ve siyasi kimlik ve kişiliğimizdir.

(...)

Aynen F.Almanya'da RAF üyelerine yapıldığı gibi, bizi parça parça katlederek, ardından da "hücrelerinde intihar ettikleri anlaşılmıştır" açıklamalarıyla kamuoyunu "teskin" etmeye hazırlanmaktadır. Ne bir karşı tanık, ne de bir delil olmayacağı için, bunu yapmakta tereddüt göstermeyeceklerdir.

1.10.1990 tarihinde yerli ve yabancı basına tanıtılarak açılışı için son adımları atılan Eskişehir Özel Tip Cezaevi'ndeki "ölüm hücreleri"ne "gönüllü olanların" ve kimi "iflah olmaz" siyasi tutsakların kapatılacağını, ölçü tanımaz bir demagojiyle en yetkili ağızlar ilan etmiş bulunmaktadır. Bu tabutlara bir tek kişi dahi konulsa, gerekçe ne olursa olsun, bu bir insanlık suçudur, insan soyuna yönelik bir saldırdır.

Biz devrimci tutsaklar, bu tabutluklara girmek istemiyoruz. Çünkü, ne düşünce ve inançlarımızdan, ne insani ve siyasi kimlik ve kişilik kazamızı ören özelliklerimizin herhangi birinden, ne de ve tamamen kendi emeğimizin, onlarca arkadaşımızın can bedeli olan haklarımızdan vazgeçmemekte, tam tersine bütün bunları koruyup geliştirmekte kararlıyız. Bu temel insani-siyasi özellik ve değerlerimizden en küçük bir kıvrıntı kaybetmektense, "Ölümlerde Yaşamı Yaratmayı" yeğleriz.

Bizlerin bu gerçekliğini egemen güçler de çok iyi bilmektedirler. Ve bunu bile bizleri Eskişehir'e sürgün etmek istemektedirler. Bu bir komplo ve imha hareketidir. Çünkü asla ka-

bul edemeyeceğimiz bir uygulamayı dayatarak bizleri yeni açlık grevlerine ve ölüm oruçlarına girmeye irademiz dışında zorlayarak ve ardından da bu haklı ve onurlu direnişlerimizi "siyasi amaçlı" ilan ederek direnişlerin uzamasını ve böylece parça parça fiziki imhamızı gerçekleştirmeyi tasarlamaktadırlar.

(...)

Kendi varlıklarını ve geleceklerini devrimci, demokrat, ilerici ve yurtseverlerin ortadan kaldırılmasında, etkisizleştirilmesinde gören egemen güçlerin bu komplocu ve imhacı yöneliminin önünü kesmek, insan hak ve özgürlüklerinden, demokrasiden yana beyni işleyen, yüreği atan; "Ben insanım, insani özelliklere ve insanlık değerlerine yapılan saldırıyı, bana yapılmış bir saldırı olarak telakki ederim." diyen, ülkesimizin bütün dürüst, namuslu ve iyi niyetli insanlarını; bütün demokratik kuruluşlarını ve devrimci güçleri Eskişehir Özel Tip Cezaevi'nin mevcut "Hücre Sistemi" ile işletmeye açılmasına, siyasi tutsakların Eskişehir'e sürgün edilmesine ve onlar için özenle hazırlanan yeni komplo ve imha hareketine karşı tavır almaya; herşeye ve herkese rağmen yapılacak yeni bir "Ölüm Yolculuğu"na ve siyasi tutsakların buna karşı geliştirmek zorunda kalacakları haklı ve onurlu direnişlere omuz vermeye çağırıyoruz.

Saygılar.

15.10.1990

Hasan ÖZEN

Aydın E Tipi Cezaevi

Uluslararası çapta olaylar, bu büyük-
lükleri için bir diyet ödemek zorunda-
dırlar.

Bu diyet, yere ve zamana göre de-
ğişen ağırlıklarda ödenir. Hiçbir yer ve
zaman, kaynağı oluşturan büyük ola-
yın özü ve biçimiyle aynen yinelenme-
sine olanak tanımaz. Büyük olay, an-
cak bir başka büyük olaya öncülük
edebilirse diyet ödeme zorunluluğun-
dan büsbütün kurtulabilir.

Büyük Ekim Devrimi, bu şanstın,
bu olanaktan yoksun kaldı. Kendisini
elbette unutturmayacak, ama sırtında-
ki ağır yükü en azından hafifletecek
bir başka "büyük" olayla sürmedi. Böy-
lece, Büyük Ekim Devrimi'nin, küçük
olanlardan başlayıp giderek büyüyen
diyet ödeme süreci başladı.

Ekim Devrimi, hem dünyanın dört
bir yanındaki devrimcileri etkisinden
azad etmeyecek, hem de kolay kolay
tekrarlanamayacak ölçüde büyüktü.
Bu, etkileri zamanla belirginleşen bir
açmazın da temeli oldu. Avrupalı Komünist,
bir Ekim Devrimi yapamazdı;
ama, Ekim'e gözlerini de kapatamazdı.
Böylece ortaya, önce potansiyel ola-
rak, iki ruhlu Komünistler, iki ruhlu
partiler çıktı. Önce, potansiyel olarak;
Doğu Avrupa ile Batının Komünist
Partilerinde yaşananlar, bu iki ruhun
tekleştirilmesinden başka bir anlam ta-
şımıyor.

Asya'nın, Türkiye'nin Komünistleri
bir Ekim Devrimi yapamazlardı; ama
Ekim'e gözlerini hiç kapatamazlardı.
Böylece ortaya, bu kez ikiden de çok
ruhlu Komünistler ve Komünist Parti-
ler çıktı. Çünkü, Türkiye dahil, bu ül-
kelerin bir de "kalkınma" sorunları,
"emperyalizmle mücadele" yükümlü-
lükleri vardı. T(B)KP'nin ve çevresin-
dekilerin son yıllarda yaşadıkları da
çok ruhluluğu teke indirgeme çabala-
rından başka anlama gelmiyor. Yalnız-
ca, daha çok ruhlu, Avrupalılara göre
daha kültürsüz oldukları için işleri bi-
raz daha güçleşiyor, o kadar.

Bunların hepsi, özel ve yerel kusurla-
rın ötesinde, Ekim'in ödemek zorun-
da olduğu tarihsel diyetin ürünleridir.
Ve öyle tek başına son birkaç yıldır
Sovyetler ve Doğu Avrupa'da yaşanan-
larla ilgili değildir. Örneğin Türkiye

Komünist Hareketi başından bu yana
Ekim'in ödemek zorunda kaldığı diyet-
lerin küçük bir modelini sunar bizlere.
Ekim Devrimi'nden hemen sonra ön-
ce genç Sovyet ülkesinde, sonra da
Türkiye'de delişmen bir rüzgar gibi
esen Nazım da, yıllar yılı Kemalizmle
ittifak planlarının reel politiker hesap-
larına soyunmuş Şefik Hüsnü de, hep
Ekim'in doğrudan ürünleri olmuşlar-
dır. Ekim'i ne biri ne de öteki tek başı-
na yansıtır. Ne biri, ne de öteki
Ekim'e "daha uzak" olarak nitelendiril-
lebilir. Türkiye'de Ekim, Nazım'ın, Şe-
fik Hüsnü'nün ve daha başka pek çok
Komünistin tamamıdır.

Hatta başkalarının da; Laz İsmail'in,
Zeki Baştuğrul'un, Behice Bo-
ran'ın, Nihat Sargın'ın, Haydar Kut-
lu'nun, Ahmet Kaçmaz'ın... Bundan
daha büyük diyet olur mu?

Peki, Ekim Devrimi kendisini aş-
mayanı sıradanlaştıracak, büyüklüğü-
nün diyetini onlarla ödeyecek bir tarih
tuzağından mı ibaret? Doğrusunu söy-
lemek gerekirse, çok uzun bir süre ve
pek çok Komünist açısından böyle ol-
du. Ekim'in yarattığı dünya konjonktü-
rünün, sonra da onun sürdürülmesinin
bekçiliğini bir memur zihniyetiyle ya-
pan, görevlerini bundan ibaret sayan,
böyle oldukları için de ağız birliğiyle
"enternasyonalist" sayılan insanlar ve
partiler, altmış küsur yıl boyunca Komünist
hareketin prototipini oluştur-
muşlardır. Şimdi, başka şeylerin yanı-
sıra, kapanan, bu insanların ve partile-
rin dönemidir.

Bu dönem kapanmıştır; çünkü, me-
mur zihniyetli ve birkaç ruhlu Komün-
nistler, fazla gelen ruhlarından kurtula-
bilmek içine elhak ciddi çabalar içini
girmişlerdir ve geldikleri yer, sosyal
demokrasidir. Bu, bir rahatlama, bir
ferahlamadır. Yalnızca kendileri
için değil, herkes için. En başta da Bü-
yük Ekim Devrimi'nin bizatihi kendisi
için. Artık sahneye başkaları çıkmalı-
dır, çıkacaktır. Bunlar, Ekim Devri-
mi'ne öncekilerden çok daha az atıfta
bulunacaklardır. "Ekim Devrimi'nin
Işığı Yolumuzu Aydınlatıyor" türü baş-
lıklar atmayacaklardır yazılarına. Ayırı-
ca, bir yanda biçimi, öte yandan da
uluslararası "görevler" ya da konjonk-

türü kendileri için birer ayakbağı hali-
ne getirmeyeceklerdir. Bu, onları alt-
mış küsur yıllık çok ruhlu yaşamın bir
başka örneğini yinelemekten kurtara-
caktır. Sonra, biçimle özü, geçici olan-
la kalıcı olanı ayırdetmesini öğrenecek-
lerdir. Ve en önemlisi, güçlü bir do-
zun bir sıvı içinde eritilmesi gibi,
Ekim'den öğrendiklerini kendi teorile-
rine ve pratiklerine "yedirmesini" bile-
ceklerdir.

*Ekim Devrimi kendisini
aşamayanı
sıradanlaştıracak,
büyüklüğünün diyetini
onlarla ödeyecek
bir tarih tuzağından mı
ibaret?*

*Şimdi, başka şeylerin
yanısıra, kapanan,
bu insanların ve
partilerin dönemidir.*

Kolay olacağını, bu insanların, bu ye-
ni güçlerin daha bugünden ortalığı sar-
dığını iddia etmiyoruz. Hele hele, ge-
leşmiş kapitalist ülkelerin yolu daha
zorlu, daha uzun olacaktır. Türkiye'ye
gelince; Türkiye için umutsuz olmak
gerekmiyor. Politikanın boşluk tanıma-
dığı doğrudur. Türkiye'de bir yanda
reformizm, öte yanda sol liberte-
rizm-anarşizm ortaya çok önemli bir
boşluk doğuruyor. Reformizmin bu
toprağa sosyalizm adına kök salamaya-
cağı doğrudur. Esasen T(B)KP'nin ol-
sun, TSİP'in yenilenmecilerinin ve di-
ğerlerinin olsun yaptıkları iş, yönet-
menliğini örneğin Elia Kazan'ın yaptı-
ğı, senaryosunu diyelim Jorge Sem-
prun'un yazdığı, müziğini de, artık tah-
min etmişsinizdir Teodorakis'in beste-
lediği (hepsi de eski solcudur) bir fil-
me başrol oyuncusu olarak diyelim
Erol Taş kılığında katılmaktan başka
anlama gelmiyor. Diğerlerinin ise, her-
şey bir yana, en başta siyasetin ABC'-
sini öğrenmeleri gerekiyor. Vorkuta
maden işçilerini arkasına alan Boris
Kagarlitski eğer Sovyetler'de işleri yo-
luna sokup sonra kısa bir soluktan son-
ra dünya devrimi için yola koyulmaz-
sa, bu kesimin de geleceği pek parlak
görünmüyor.

Geriye kimlerin kaldığı ise, zamanla
daha açık biçimde ortaya çıkacaktır.

Grev öğreticidir!

Malazlar'da grev komitesinden, işyeri komitelerine ...

"Grevin öğreticiliği"nden sözedilir hep sendikal mücadele tarihi üzerine yapılan çalışmalarda. Beş aydan beri süren Petrol-İş Sendikası'na bağlı Malazlar Kibrit Fabrikası'ndaki grev de bu tespiti doğrular nitelikte. Grev süresince işçiler arasında gerçekleşen canlı tartışma ortamları, sorunlarını bizzat kendi ağızlarından dile getirme olanağı yaratıyor. El yordamıyla da olsa, işçiler sorunlarının çözümüne giden yolların ipuçlarını yakalayabiliyorlar.

Malazlar'da da, bu gerçeklik bir kez daha yaşanıyor. Bugüne kadar gerek sosyalist basında, gerek sendikal eğitim programlarında özellikle vurgulanan işyeri komitelerinin, kendi mücadeleleri için ne kadar işlevsel olduğunu yine kendileri keşfediyorlar. Ve ilk adımı atıyorlar; bugün Malazlar'da grev sonrası oluşturulacak işyeri komitelerinin öncülü olabilecek grev komitesi oluşturulmuş durumda. Grev komitesinde 12'si kadın olmak üzere, 24 işçi görev almış. Grev komitesi, işten atılmalardan, yeni giren işçilerin sosyal haklarına kadar birçok konuda mücadele vermeyi öngörüyor. Bundan sonra işyeri komitelerini yaygınlaştıracaklarını ve işçiler arasında eğitim çalışmalarına ağırlık vereceklerini vurguluyorlar.

Greve çıkmalarında, işverenin de iradesinin olduğunu reddetmiyor işçiler. İşveren, grev stoklarını eritmenin bir yolu olarak düşünmüş. Grev başlangıcında 180 bin civarında stoğu bulunan işverenin elinde bugün 50 bin civarında stok mal var.

İşveren, grevi stoklarını eritme aracı olarak düşlerken, stoklarını azaltırken de kendi istediği gibi bir toplu sözleşme ile bağtlayabileceğini düşünmüş grevi. İşveren, yapılan görüşmelerde 1. yıl için 450 bin, 2. yıl için 500 bin önermiş.

Ama artık Malazlar'da grev işçilerin inisiyatifi ile sürüyor. Artık grevi bitirecek olanın işverenin iradesi değil, kendi iradeleri olacağını söylüyorlar. Bu, toplu sözleşme görüşmelerindeki taleplerine de yansımış: 1. yıl için 2 milyon, 2. yıl için 2 milyon 250 bin lira.

İşçiler, grevlerine sahip çıkmanın gururunu taşıırken, grev süresince kendilerini de ayakta tutan işçi sınıfının birliğini, dayanışmasını diğer grev yerlerini ziyaret ederek gerçekleştiriyorlar.

Bugün Türkiye işçi sınıfı, "kurtuluşu"na giden yolda kullanacağı araçları belki el yordamıyla buluyor; ancak yarın işçi sınıfının örgütlü mücadelesinin dirseklerini oluşturacak bu araçlar şimdiden sosyalizmin güçlü ışığını yansıtıyor, işçilerin yüzüne...

Bir

E t e r n i t ' t e

12 Eylül'le birlikte kısıtlanan işçi hakları, bugün yeni kararnamelele daha da çıkmaza sokuluyor. Bugün her ne kadar Türkiye sivil yönetim adı altında yönetiliyor gibi görünse de, gerek Güneydoğu'da, gerek sendikal haklar mücadelesinde, gerek üniversitelerde, gerekse sosyalist basın üzerinde fiili sıkıyönetim uygulanıyor.

Güneydoğu'da "olağanüstü hal" kararnameleleriyle insan hakları askıdayken, üniversitelerde varolan çevik kuvvet ordusu yetmezmiş gibi, "dalında uzman" özel güvenlik birimleri oluşturulurken, sosyalist basın SS kararnameleleriyle susturulmaya çalışılıyor, işçi sınıfı da bu fiili sıkıyönetimden payını alıyor.

Körfez krizi bahanesiyle, grevler iptal ediliyor, fabrikalara sivil savunma görevlisi adı altında emekli subaylar sokuluyor, "işgüvenliğini sağlama" kisvesi altında, jandarmalara fabrikalarda cirit atılıyor.

Yalova-Karamürsel yolu üzerindeki üç fabrika, bu söylediklerimizin canlı tanıkları. AKSA fabrikasındaki direnişi jandarma fabrikaya girerek dağıtıyor Elyaf fabrikasındaki işten çıkarmalara karşı gelişebilecek olası olaylara karşı fabrika içinde jandarmalara nöbet tutturuluyor. Ve son olarak, grevdeki Eternit fabrikasının kapısında grev gözçüleri ile jandarmalar adeta yanyana nöbet tutuyor. Bu fabrikada nöbet tutan jandarmanın işlevi ise, işverenin fabrikadan stok mallarını "güvenlik içinde" çıkarmasını sağlamak oluyor.

İşçi sınıfı, başını kaldırmaya yeltendiği her olayda, işveren ile devletin kolluk güçlerini aynı anda ve aynı saflarda karşısında buluyor.

Bunun yanında, işverenin elinde başka kozları da var. Stoklarını jandarmanın koruyuculuğu altında çıkarıyor, ama stoklarının gün gelip biteceğinin de farkında. O zaman işçilerin taleplerini karşılamak zorunda mı kalacak? Hayır! Bu kez, fabrika içinde fabrika kuruyor. Ambarı boşaltıp, makineleri de kurunca, yepyeni bir fabrika çıkıyor ortaya...

Eternit işçileri, geleceklerinden kuşku duyuyorlar. İşverenin, çok yönlü mücadelesi, onları umutsuzluğa itiyor. Belki bu kez de işveren, sahibi bulunduğu Yapı Kredi'den Pamukbank'a sa-

unutulmuş grev

g ö r ü n e n e n a k a l d ı

tar fabrikayı, diye düşünüyorlar.

İşverenin başvurduğu bu yolların bir amacı da, sendikayı işlevsizleştirmek, çünkü fabrika içinde kurduğu yeni fabrika Eterplast, petro-kimya sektörüne girecek. Böylece varolan sendikanın değişmesi gerekecek. Aslında ağır sanayi olan, ama kâğıt üzerinde toprak sanayi gibi gözükken bu işyerinde sendikayı etkisizleştirmek için bunca çabaya gerek var mı?

T.Çimse-İş Sendikası İzmit Şubesi'ne bağlı Eternit fabrikası işçilerinin, sendika genel merkezi ve şube yönetimi ile ilişkileri yok denecek kadar az. Gerek sendika şube yönetiminden, gerek Kocaeli Sendikalar Platformu'n-

dan destek bulamayan işçiler kendi yağlarıyla kavrulmaya çalışıyorlar. Ama bu mümkün de değil! Grevde oldukları 6 ay boyunca sendikadan aldıkları toplam para 250 bin lira. Bu kadar az para verilmesine, sendika genel sekreterinin cevabı hazır: "Paralı grev ve karşıyım." İşçiler, buna "grev bitince, para kesmeyi bilirler" diye isyan ediyorlar.

Greve çıktıktan sonra '82 Anayasası'nın iş kanunlarıyla tanışan Eternitli işçiler, Türk-İş yönetimine ve onun nezdinde tüm sendikacılara şöyle sesleniyorlar: "Ş.Yılmaz eğer zamanında bu kanunlara karşı çıksaydı, biz evet der miydik?"

Eternit fabrikası baştemsilcisi İbrahim Kaya grevlerinin öyküsünü kısaca şöyle anlatıyor: Çukurova Holding'e bağlı, Karamürsel'de kurulu bulunan Eternit Asbestli Boru ve Levha Fabrikası'nda 20 Aralık 1989 tarihinde başlayan toplu-sözleşme görüşmeleri sonunda taraflar anlaşma sağlayamayınca, 19 Nisan 1990 tarihinde greve çıkmıştı.

Grevde 6. ayını dolduran bu işyerinde taraflar son oturumu 8 Ekim 1990 tarihinde yapmış olup, işverenin bu oturumda vermiş olduğu en son teklif %100+ 400 bin liradır.

Bu işyerinde ücret ortalaması asgari ücretin bile altında olup, brüt 340 bin liradır, yani işverenin vermiş olduğu zamlı birlikte brüt 1 milyon lira eder. Bu teklif, sendika tarafından kabul edilmeyince, Eternit işvereni, işçiyi oyuna getirebilmek için 1992'nin sonuna sarkan teklifleriyle işçiyi aldatma yolunu seçmiştir.

İşverenin bu tutumu, işçiler tarafından benimsenmeyince, bağlar tamamen kopmuş, görüşmeler kesilmiştir. 370 işçinin grevde olduğu bu işyerinde, işverenin bu tutumu karşısında akıllara şu soru gelmektedir: SEKTÖR DEĞİŞİKLİĞİ Mİ?

Grevde bulunan bu işyerinde ambar olarak kullanılan bir yerin, grev içerisinde plastik boru fabrikası olarak açılıp, sektör değişikliğine gitmek istendiği görülmüştür. Bu konuda sendika, Bölge Çalışma Müdürlüğü'ne gerekli şikayeti yapmış olmasına rağmen bir cevap alınamamıştır.

ANSA olayına benzer oyunlar, bu işyerinde de mi oynanmaktadır?

İşverenin, işçiyi grevde mağdur edip, stoklarını bitirdikten sonra ANSA gibi, bu işyerini de kapatmayacağına veya asbest olayını bahane edip, sektör değişikliğine gitmeyeceğine kim garanti verebilir?

Bu işçiyi kim koruyacak?

Sendikalaşma hakkı tensikatlarla engellenemez !

Bu aralar Tokai ya da Azmüsebat Çakmak Fabrikası müdürünün "huzuru" kaçmış.

Nasıl kaçmasın ki? Üç yıl sekiz aydır işçiler asgari ücret karşılığı günde 10 saat çalışıyorlardı. Fabrikaya yeni giren işçiler 3-4 ay sigortasız çalıştırılıyor ve daha sonra, bir işçinin deyimiyle müdür, "kendi kafasına uygun olanı" sigortalı yaparak işe alıyordu. Dört yıla yakın zamandır sigortasız çalışan, dolayısıyla hiçbir sosyal haktan yararlanamayan 110 işçiden 84'ü sendikaya üye oluyor ve işvereni toplu iş sözleşmesine davet ediyorlardı.

İşverene göre "buna nasıl cesaret ederdin, işçiler! Sorumlular cezalandırılmaydı". Sonuçta sorumlular "cezalandırıldı", işten çıkarıldılar!

Evet. Çakmak fabrikası işçileri önemli bir mücadeleyi başlatmış bulunuyorlar. Üye oldukları Laspetkim-İş Sendikası toplu iş sözleşmesi yetkisini alıyor. Hazırlanan taslak işverene sunuluyor. Cevap: Fabrika Müdürü Mehmet Mumcu, altı işçiyi işten atıyor. Fakat baskılar bitmiyor. "Fabrikayı kapatırım" tehditleri, istifaya zorlamalar birbirini izliyor. İşveren, işçilerin en doğal hakkı olan sendikalaşma hakkının başını ezmek için büyük gayret sarfediyor.

İşten atılmalar devam ediyor. İşten atılan altı kişiye, dokuz işçi daha ekleniyor. İşveren, sendikalaşmanın, sınıf mücadelesindeki yerini kavrayan ve bu konuda somut adımlar atan öncü işçileri atarak, işi büyümeden kapatacağını zannediyor. Ama yanılıyor. Bugün işten atılan 15 işçinin ar-

dından, hiçbir iş güvencesine sahip olmayan diğer işçiler artık biliyorlar ki, işten atılmalar hepsinin başının üstünde keskin bir kılıç gibi sallanıyor. Sanki her an bir kurban almaya hazır. Bu nedenle fabrikadaki işçiler, atılan işçilere sahip çıkıyorlar. Sınıf kardeşlerini, ortak mücadelelerinde yalnız bırakıyorlar.

"Hayır" diyorlar, "sendikalaşma bizim hakkımız, kimse engel olamaz". İşveren toplu iş sözleşmesine oturmazsa, işçiler greve çıkmak için hazırlar.

Azmüsebat'taki işçi temsilcilerinden biri şöyle diyor: "Daha fazla sömürülmemize izin vermeyeceğiz. Hepimiz kader birliği yaptık. Ya hep, ya hiç! KAYBEDECEK HİÇBİR ŞEYİMİZ YOK!"

Metal'de genel greve doğru

85 bini Türk Metal, 50 bini Otomobil-İş, Çelik-İş ve Özdemir-İş sendikaları üyesi 135 bin metalurji işçisi için MESS ve sözkonusu sendikalar arasında Ağustos başında başlayan toplu sözleşme görüşmeleri Eylül sonunda uyuşmazlık zaptının tutulmasıyla sonuçlandı.

Ortalama aylık ücretin 400 bin lira olduğu işkolunda, sendikalar % 400'e varan zam isterken, MESS birinci yıl için yıllık enflasyon oranı (% 54) artı refah payı (% 6) bir zam, ikinci yıl için ise 12 Eylül modası işveren lehine altışar aylık iki kademe li zam önerince, istekler arasında korkunç bir uçurumun olduğu durumda anlaşmazlık zaptının tutulmuş olmasını normal karşılamak gerekiyor.

Gerek işveren sendikası, gerek işçi sendikaları isteklerini kabul ettirmek için kararlı görünüyor. Peki, her iki tarafın bu kararlılığı nereden kaynaklanıyor? İşçiler açısından olay çok basit. 10 yıldır yaşanan 12 Eylül rejiminin baskı ve sindirme politikası, ideolojik bombardıman ve yoğun sömürü sınıfı felç etmiş durumda. Hani kitaplarda yazar; işçilere ödenen ücret onların ertesi gün veya ay işe gelmelerine yetecek kadardır diye. İşte işçiler şu anda sadece ve sadece onu istiyorlar. Direnişlerinin temelinde yatan da sadece bu etmen. Kazanma şanslarının kendilerine bağlı olduğunu biliyorlar. İşte önlerinde Demir-Çelik örneği. Bu örnek onlara nasıl davranmaları gerektiğini gösteriyor.

KÖPEKSİZ KÖYDE DEĞNEKSİZ DOLAŞANLAR!

İşverenlerin bu kadar pervasız, bu kadar rahat olmalarının gerekçelerini şöyle sıralamak mümkün: Birincisi ve en önemlisi, son yıllara kadar "tarafsız" görünen devlet artık o aldatma tülünü üzerinden atmış ve bütün çıplaklığı ile bir taraf olduğunu bangır bangır bağırıyor. İşte sabık MESS başkanı Turgut Özal "işçiler çok fazla zam istiyor, bunu Türkiye ekonomisi kaldıramaz" diyerek MESS'e akıl veriyor. Toplu iş sözleşmelerinden sorumlu devlet bakanı Cemil Çiçek mahalle kabadayısı ağzıyla hükümetin, genel grev tehditlerine pabuç bırakmayacağını söylüyor.

Birincisine bağlı olarak ikincisi, Körfez krizi. Irak-Kuveyt (ABD) arasında yaşa-

nan kriz bahanesiyle, işverenler alınacak grev kararının milli güvenlik gerekçesiyle bakanlar kurulu tarafından ertelenebileceğini biliyor. Bu gerekçeyi abartmamak gerekiyor. Eğer Körfez krizi olmasaydı, hükümetin muhakkak başka bir milli güvenlik gerekçesiyle olası bir grevi erteleyeceğinden hiç kuşku duyulmamalı.

Tüm bu güvencelere rağmen işveren sendikaları, üyelerini işçi eylemlerine karşı aydınlatmak, hatta toplu sözleşmelere işçi sendikasını işveren sendikasının kuklası yapmaya yönelik maddeler koymak için yoğun çabalar sarfediyor.

TİSK'in yayınladığı "Yıkıcı Davranışlarda İzlenecek Yollar" broşüründe direniş, verimin düşürülmesi, toplu viziteye çıkma, yemek yememe, sakal uzatma, çıplak ayakla yürüme, servis araçlarına binmeme, saç kesme -bıyıkların yarısını kesme yeni çıktığı için onu listeye alamamışlar- türü eylemlerin her ne kadar işyerinde üretimi aksatmasa ve 2822 sayılı yasada bir müeyyide bulunmasa da, işyerinde çalışma düzenini yakından ilgilendirdiği için, üyelerine işyerlerinde çeşitli konularda "iç talimatnameler" çıkarmalarını ve bu konularda iş-ten çıkarmalara kadar varacak disiplin cezaları uygulamalarını önerilmektedir.

MESS, grup toplu iş sözleşmelerinde sözleşmelerin bir maddesi olarak sendikaların görevini şöyle tanımlıyor: Üyelerinin üretim ve verim düşürmelerini, haklarını kullanırken kötü (!) niyetle hareket etmelerini teşvik etmemek, tam tersine böyle bir davranış gördüğünde bunu durdurmak için her türlü gayreti sarfetmek; eğer temsilci veya üyeler "kötü niyetli" hareketlerine devam ederlerse ihraç talebiyle Haysiyet Divanı'na sevk etmek. Daha bitmedi. Efendim, eğer sözleşme süresinin bitimini izleyen yeni toplu sözleşme görüşmelerini uzlaştırma ve grev-lokavt safhaları da dahil olmak üzere yeni sözleşme imzalanuncaya kadar sendika yukarıda belirtilen görevleri (!) yapmadığı takdirde yasa, iyiniyet ve dürüstlük kuralları dışındaki hareketleri desteklemiş, teşvik etmiş ve ayrıca cezai ve hukuki sorumluluğu üstlenmiş sayılırlarmış.

MUHTEMEL GELİŞMELER

Sözleşme şu anda arabulucu safhasında. Bu safhada: MESS zam oranını değiştir-

mez ise sendikalar greve çıkacaktır. MESS zam oranını artırır (örneğin % 100 - % 150) ise, ücretli köle tüccarı faşist Türk Metal'in sözleşmeye evet demesi büyük ölçüde üçlü ittifaka (Çelik-İş, Otomobil-İş, Özdemir-İş) bağlı olacaktır. Hatırladadır, geçen dönem üçlü ittifak Türk Metal sözleşmeyi imzaladı diye, kendileri de aynı sözleşmenin altına imza attılar. Bu dönem belirleyici olan Türk Metal de-ğil, üçlü ittifaktır.

Üçlü ittifakın kararlılık derecesi hem kendi şanslarını artıracak, hem de faşist Türk Metal'in işçilerini bir kez daha satmasına engel olacaktır. Türk Metal üçlü ittifaka rağmen MESS sözleşmesini tek başına imzalarsa bu onun ölüm fermanı olacaktır. Başarılı bir sözleşmeyle çıkan üçlü ittifak, Türk Metal'in tabanını kısa bir sürede eritme şansına sahip olacaktır.

Grev prosedürü gereği, arabulucu aşamasında anlaşamadığı takdirde artık grev aşamasına girilir. Formalitelerin tamamlanması ve grev ilanı Aralık ayının ortasına kadar uzanacak ve bir anda greve çıkacak 50 bin metal işçisi (Türk Metal'in anlaşacağını varsayarsak). Diğer bir önemli etmen de, memurların katsayı artışı. Memurlara verilen % 15'lik katsayı artışı daha şimdiden homurtuların yükselmesine neden oldu. Temmuz'da başlayan memur eylemliliği Ocak'da başlayacak eylemliliğin bir göstergesidir. Şundan hiç kimsenin kuşku olmasın: Ocak eylemliliği, Temmuz eylemliliğini kat ve kat aşacaktır. Ve ilk defa Türkiye işçi-memur direnişini aynı anda yaşayacaktır. Hükümetin iki cephede birden savaşmayı göze alıp almayacağı ise bir bilinmez.

İyi bir toplu sözleşme imzalayabilmek, MESS'e geri adım atılabilmek için şimdi de işyerlerinde grev komiteleri kurulmalı, işyerindeki herkese niçin greve çıkılması gerektiği anlatılmalı, fabrikadaki her işçi mücadelesinin bilincinde olmalı. Grev süresince mali katkı sağlamak için gerek yurtiçinde, gerek yurtdışında bağış kampanyaları düzenlenmeli. Diğer işkollarından dayanışma sağlamak için bölge bölge fabrikalar, grev yerleri, sendikalar ve mahalleler dolaşarak metalurji işçisi sorununu anlatmalı, duyarlılık yaratmalıdır.

Cemil Çiçek genel greve pabuç bırakmayacağını söylüyordu; eh sayın bakana pabucunu ters giydirmek de bizim borcumuz olsun.

Gamak'ta işçiler 25 yıllık ölü toprağını atıyor!

İçinde bulunduğumuz yıl gündeme gelen grevlerin bir bölümünün sevindirici bir ortak yanı var: 1980 öncesini de içeren süreler boyunca 20-25 yıldır ilk grevlerini yapan fabrikaların sayısı hiç de az değil. Gamak da bunlardan biri...

8 Ekim 1990'da başlayan grev, geçmiş 20-25 yılın deneyimsizliğine rağmen oldukça coşkulu ve kararlı yürüyor. İşçiler "25 yılın ölü toprağını atık" diyorlar.

Gamak'taki ölü toprağının neye benzediğine yakından bakmakta yarar var. Bir iki örnek verelim: Örneğin işe almak konusunda Gamak personel yönetimi ilginç yöntemler geliştirmiş. İşçi adayları, klasik bürokratik işleri tamamladıktan sonra bir de mülakata alınıyorlar. Mülakatla ölçülen işçinin uyum yeteneği. Örneğin "iki kere iki?" sorusuna "dört" cevabını verenler fazla uyanık bulduklarından işe alınmıyorlar. Askerlikteki gibi işe, kişiliğin yokedilmesiyle başlanıyor. Sonucu, son kez bir steteskop ile kontrol ediyorlar. Üzerine yukarıda anlatıldığı gibi yüklenen işçinin korkup korkmadığı kalp atışları dinlenerek anlaşılmaya çalışılıyor. Kalp atışları bir korku ibaresi vermiyorsa, işçi adayı yine işsizliğine dönüyor.

Gamgamlar'ın Gamak'ta en yüksek işçi ücreti 330 bin lira; çoğunluk 250 bin lira alıyor. Gamak hisselerinin yüzde ellisine sahip olan İlhami Gamgam'ın "haraç" olarak nitelediği sosyal haklar da bir alem; tek bir örnek durumu anla-

maya yetiyor: Bayram harçlığı olarak 10 bin lira veriliyor. 1.5 yıldır fabrikada işyeri doktoru yok, revirleri yok. Grev başladığından beri kapıda duran ambulansın şoförü olmaması bir yana, işçiler bu araçla 100 metre gitmenin bile olanaklı olmadığını söylüyorlar.

İşçilerin, başkalarına söylemeye utandıklarını belirttikleri 250-300 bin arasında oynayan ücretlere bugüne kadar nasıl dayandıkları merak edilebilir. İşe işçi alma konusunda Gamgamlar'ın yukarıda sözü edilen tizlikleri burada önemli bir pay oluşturuyor.

İşçilerin önemlice bir bölümü (200 kadarı) askerliğini yapmamış. Bu,

düşük ücretin gerekçelerinden biri oluyor. 10 senedir çalışanların 300 kişiyi ancak bulması, bir işçi devirdaimi olduğunu gösteriyor. Genel olarak 2-3 çocuk sahibi olan 450-500 arasındaki evli

işçiler, kirası 150-200 bin arasında oynayan gecekondularda yaşıyorlar. Bu yüzden ek işte çalışma oldukça yaygın; % 50 gibi komik bir yüzde ile mesaiye kalmayı kabul etmelerinin nedeni de bu. Ücretler bir parça daha yüksek olsa işçiler % 50 ile mesaiye kalmayacaklarını belirtiyorlar.

Sonuçta Gamgamlar heryerden kazanıyorlar. Düşük ücretten, düşük ücretin işçileri % 50'lik mesaiyi kabullenmek zorunda bırakmasından, işçilerin "malzemeyi küçültme" olarak niteledikleri malzemeden çalmadan, üretimin üç ayrı işyerinde yapılıyor gibi gösterilmesinden ve Avrupa'da ilk beşe girdiği sık tekrarlanan fabrikanın inşa halinde olduğunun ileri sürülüp, hukuksal kılıfının bulunması nedeniyle vergiden...

Piyasada benzer üretimi yapan fabrikaların içinde en ucuz fiyatı Gamak verebiliyor. Kendisine en yakın fiyattan % 35 daha ucuz satıyorlar.

İşveren en son % 50 artış önermesine karşın sendika 1.yıl için % 400 + 2.000, 2.yıl için % 200 + 1.000 istiyor. Bu ücretin en fazla 600 bin lirayla sınırlanması anlamına geliyor. İşçiler cevabı grevlerine daha sıkı sarılarak veriyorlar. Yıkık dökük bir barakayı grev ziyaretçilerini ağırlamak için, birbirlerine "kış burada geçireceğiz, delik çatlak olmasın" uyarıları ile onardılar.

Bu ilk grevde, diğer fabrikalarda grevde olan sınıf kardeşleriyle sorunlarının ortak olduğunu görüyorlar. Öfkelerini ücretli kölelik düzenine yönlendirmeyi düşünmeye başlıyorlar.

Bu grevin ardından ücretleri artabilecek, ama yaşananların öğrettiği, bu "somut" kazanımdan çok daha fazla olacak. Mücadele etmeye daha fazla ücret isteyerek başladılar; 800 işçinin Gamgamlar'ı dize getirdiğini görecekler; milyonlarca işçinin gücünü buradan kalkarak kesti-rebilecek, sınıflarının gücünü hissedecek ve öğrenecekler.

"Hayatın Gerçek Tadı" Cola işçisi için bambaşka

Coca-Cola'da örgütlü Tek Gıda-İş ve Tezko-İş sendikalarının ortaklaşa tavrıyla grev kararı alındı. Grev, toplu sözleşme görüşmelerinde sendikaların taleplerinin reddedilmesi, arabuluculuk girişimlerinin çözümsüz kalmasıyla, her iki sendikanın ve işçi tabanında sağlanan kararlılığın da belirleyici olduğu bir süreçte, grev pan-kartlarının fabrika girişine asıldığı 23 Ekim 1990 tarihinde başladı.

İşverenle (İMSA A.Ş.) işçi sendikaları arasında 07.06.1990 tarihinde toplu iş sözleşmesi görüşmeleriyle başlayan süreç 07.08.1990 tarihine kadar yapılan sekiz oturumda ücret, 1 Mayıs'da ücretli izin, sosyal yardımlar ve idari maddeleri kapsayan toplam 13 talebin tümünün reddedilmesiyle vardığı aşama grev kararıyla noktalandı.

Coca-Cola'da greve gidilmesinin ve işçilerin kararlı tavrının gerisinde, yaklaşık iki yıl süren eylemlerin, özellikle de '90 1 Mayıs'ı sonrasında ki yemek boykotu, sakal bırakma, kamyonlarla konvoy halinde yol kapatma gibi toplu gösterilerin olduğu biliniyor. Grev kararına yol açan nedenlerden en önemlisi Eylül ayı ortalarında 260 işçinin sezonluk oldukları gerekçesiyle sürelerinin dolmasından bir ay önce izinli sayılarak işten çıkarılmaları, yerlerine yaşları 16'yla 18 arasında değişen aynı sayıda vasıfsız işçinin muhtemel bir grevi kırmak amacıyla alınması oldu.

Bu kararın Coca-Cola Genel Koordinatörü Bülent Öztürkmen tarafından alındığı, amaçlarının, Öztürkmen tarafından alındığı, amaçlarının, Öztürkmen MÇP sempatanızı militan işçile-

rin yerleştirilerek grevin bu sayede kırılması olduğu görülüyor.

Nasıl olduğu pek bilinmeyen (!) bir şekilde Coca-Cola Genel Koordinatörlüğü'ne getirilen B.Öztürkmen'in geçmişi ise oldukça karanlık. Ancak, çeşitli yerlerde hakkında yazılan yazılardan bir dönem MİT'le yakın temas halinde olduğunu, yüksek bürokrasiden geldiğini, 12 Mart dönemi sorgulamalarına katıldığını, birinci MC döneminde MHP'li A.Oktay Güner Ticaret Bakanı olunca müsteşar yardımcılığında bulunduğunu öğrenmek mümkün. Bu durum aynı zamanda devlet ve iş çevreleriyle ilişkisini göbek bağıyla kurmuş burjuva basınının, Cola grevine ilgisiz kalışını açıklamak için yeterli...

Yaklaşık 800 işçinin tamamının grevde olduğu Coca-Cola'da, kapsam dışı 25 satış müdürünün görevlerinden istifa ederek katılmaları, işçi sınıfının dayanışmasının çarpıcı bir örneği.

Cola grevi Tek Gıda-İş Sendikası için de önemli bir dönemeç. Zira sendika, İstanbul'da ilk kez bir grev örgütüyor.

Cola fabrikasında yaklaşık 1,5 yıldır hayata geçirilen işyeri komiteleri, işçilerin bu kararlılıklarının sürekliliğini sağlayacak bir işlev de yüklenmiş durumda. Cola grevinin asal belirleyicisinin, bu sürekliliğin sağlanması olacağı çok açık. Şu anda Cola işçilerinin büyük bir katılımıyla yürüttükleri grev, bu beklentiyi haklı çıkaracak kararlılıkta görülüyor.

Cola işçisi genel greve yakın duruyor...

Sınıfa karşı sendikacılık Sınıfa karşı suçtur ...

Kristal - İş Paşabahçe Şube Başkanı Ahmet OKUYAN ile görüştük ...

Siyaset: Sayın Ahmet Okuyan, sizce Kristal-İş Sendikası Genel Merkezi, olağanüstü genel kurul yapma gereğini niçin gerekli gördü?

Ahmet Okuyan: Bence olağanüstü genel kurul yapmayı değerlendirirken, 1986 yılından bu yana bakmak gerekiyor. 1986'dan bu yana özellikle Paşabahçe ve genel merkez yöneticilerinden bazıları sarı sendikacılık hummasına tutulduklarından, Paşabahçe ve genel merkez yöneticileri arasında sendikal anlayışta görüş ayrıcalıkları doğmuştur. Bu görüş ayrılıklarından biri sarı sendikacılık; işverene teslimiyetçi bir anlayışı benimseyen bir mantık. Bir diğer görüş ayrılığı da Kristal-İş Sendikasının temel ilkesi olan, "karar ve söz sahibi tabandır" ilkesini hayata geçirmek. İşte bence 1989 olağan ve 1990 olağanüstü genel kurullarının yapılmasını, bu iki görüş ayrılığının, galip gelen mantığın yansıması olarak görmek en mantıklısıdır.

Çünkü 1988'de yapılan Paşabahçe Şube seçiminde, "karar ve söz sahibi tabandır" ilkesini benimseyenler, yani sınıf ve kitle sendikacılığını öne koyan düşünce kazanınca, hem cam patronları hem de Kristal-İş Sendikasının Genel Merkezi hüzne büründü ve 1989'da yapılacak genel merkez seçiminde Paşabahçe'deki düşünce galip geleceğinden genel kurulu oldu bittiye getirmek istediler. Fakat cam işçileri, sağduyuları olduğundan, bu oyuna gelmediler.

Siyaset: Sizce Kristal-İş sendikasında ortaya çıkan bugünkü tablo cam iş kolunda birliğin pekiştirilmesinde önemli bir işlev görecek mi? Şayet göreceyse;

a- Lüleburgaz Şube'sinin 50 delege ile kongreyi terk etmesini nasıl karşılıyorsunuz?

b- Eski Genel Başkan Necati Altunkaya'nın kongredeki tutumu işkolundaki birliği örmeye olumsuzluklara neden olabilir mi?

c- Genel merkezin olağanüstü genel kurula yeni seçilen delege yerine eski seçilen delegasyonla gitmesi demokratik bir uygulama mudur sizce?

A.Okuyan: Kristal-İş sendikasının genel merkez oluşumu, bana göre birliğin sağlanmasında bir ivme sağlayamamıştır, yani bir karınca boyu yol almıştır.

"1986 yılından bu yana özellikle özellikle Paşabahçe ve Genel Merkez yöneticilerinden bazıları sarı sendikacılık hummasına tutulduğundan, Paşabahçe ve Genel Merkez yöneticileri arasında görüş ayrılıkları doğmuştur ,"

Lüleburgaz Şubesi'nin salonu terk etmesini sınıf adına, Kristal-İş adına olumsuz bir adım olarak görüyorum. Ama hemen şunu belirteyim, Lüleburgaz işçileri, yani taban bu olumsuz adımı en kısa zamanda en sağlıklı bir adım olarak Kristal-İş sendikası adına, sınıf lehine çevirecektir.

Necati Bey'in kongredeki tutumu, işkolundaki birliğimizi olumsuz yönde değil, aksine birliğimizi daha da pekiştirici yönde etkileyebilir. Çünkü olağanüstü genel kurulda delege arkadaşların ufukları daha da genişledi.

Eski delegelerle seçime gitmek sadece yasa gereği olduğu içindir. Bana göre demokratik değildir. Ama hemen birbirimize şunu sormalyız. Demokratik olmayan yasalar için ne kadar mü-

cadele verdik?

Siyaset: Sayın Ahmet Okuyan, son olarak; bugün Kristal-İş'in örgütlü bulunduğu iş yerlerindeki sorunların çözümü için yönetim kademelerinde iki eğilim kendini gösterdi. Birincisi, meşru kitle mücadelesi direnme ile başarılı ve bu da işyeri temelinde örgütlenmeyle aşılır anlayışı. İkincisi de bu öngörüye kabul etmiş olmalarına rağmen bu doğrultuda pek de istekli olmayanlar. Bu konuda sizin tavrınız nedir, biraz açar mısınız?

A.Okuyan: Kristal-İş'teki bu iki eğilim üzerine yaptığımız tespit çok doğru. Bu konuda benim tavrım gayet açık ve net. İşyerlerinde, örgütlenmeye ve örgütlü sendikal aktiviteyle ve sendika ve sınıf eğitimleri vererek ve tabanla birlikte herşeyi, sendikal anlamda, paylaşarak ve de katarak yapmak... Ama maalesef profesyonel sendikacılar tabanla herşeyi paylaşmaktan, özellikle bilinçlenmesinden yana değillerdir. Çünkü şunu çok iyi biliyorlar ki taban herşeyi bilip öğrendiği zaman kendileri oturdukları sandalyede rahat oturamayacaklardır.

"Profesyonel sendikacılar tabanla herşeyi paylaşmaktan, özellikle bilinçlenmesinden yana değiller ,"

Ben bunun en açık ve somut örneğini Paşabahçe'de verdim. Tabana rağmen sarı sendikacılık yapmak isteyenlere 1988'de büyük bir ders vermiştim. Tabii ki anlayana...

Siyaset: Siyaset gazetesi olarak bu söyleşi için size teşekkür ediyoruz.

A.Okuyan: Ben Paşabahçe Şube Başkanı olarak, Siyaset gazetesinin işçi sınıfına ve sendikalara karşı bu duyarlılığından dolayı, tüm çalışanları ve Siyaset gazetesine emeği geçenleri kutlar, sınıf adına başarılar dilerim.

İDAMLARA İZİN VERMEYECEĞİZ!

Mevcut iktidar 7 yıldan bu yana sürdürdüğü zor politikalarını gerek doğrudan, gerekse çeşitli kisveler altında uygulamaya devam ediyor.

ANAP hükümeti, '82 Anayasası, KHK'lar, polis, özel güvenlik birimleri vs. gibi silahlarını ortaya sürerken, tüm baskının altından yükselmeye çalışan sesi susturmada yetersiz kaldığı noktalarda da, kendine yeni araçlar, yeni silahlar üretmek zorunda kalıyor. Son günlerde öne sürdüğü kozu da "İDAM"!

Türkiye'de muhalefet 56 yıldır faşist Mussolini yönetiminin yasalarıyla susturulmaya çalışılıyor. Türkiye'de muhalefet cezaevlerindeki insanlar öne sürülerek bastırılmaya çalışılıyor.

Bugün cezaevlerinde yaşama umudunu kaybetmemiş, mücadele direncini yaşatan insanlar hücrelere kapatılarak yalnızlığa, idamlara ölüme mahkum ediliyorlar.

Öyle ya; bizler bugün gencecik insanların kurşunlandığı, "savaşa hayır" dediği için 20 yıl hapse mahkum edildiği, üniversitelerde uzman kolluk güçlerinin kol gezdiği, teritoryal birliklerle işçilerin işçilere kırdırıldığı, grevlerin her çeşit kisveyle iptal edildiği, insanların işkence gördüğü, sömürüldüğü, ezildiği, susturulduğu bir ülkede yaşıyoruz, "idam" neden olmasın?

"Gün gelir, devran döner", ancak biz sosyalistlerin o vadesiz günü beklemeye ne zamanımız ne de niyetimiz var. Her yeni günde, susturulmaya çalışılan o ses daha da güçlü çıkacak!

İdamlara izin vermeyeceğiz!

Ve son bir söz daha: İdamlarınız sesimizi bastırmaya yetmez; her kurulan sehpa-da, gencecik bir karanfil büyür...

O Gün Geldiğinde

*O büyük gün geldiğinde
ben kimbilir kaç yıldan beri
ebedi yatağında
Toprağın derinliklerinde
Sonsuz bir uykuda olacağım*

*Fakat ahıncı ne zamandır
beklediğini haberi
uyanıp sesini kimse duymadan
o büyük zaferin coşkusuyla
kara toprağın altından
ben de hayata çıkacağım*

*Unutup gittiğinde kalın ağız
kimbilir belki de bir kıy günü
üzerimi yoran şerh kaplayan
beribeyaz toprakların
ya da son zamanlarda
kemiklerime düşen
yağmurdan düşeceğim*

*Milyonları sağan
o dayanılmaz sevinç*

*Mevsimin sonbahar
sıcak bir yaz olmasın
gece gündüz bir kış olmasın
ben her zaman hazırım*

*Adımın yazıldığı taş yıkılsa da
kalmamış olsa da dünyada mezarım
hatırlayıp tek canım
gelme de başım
o müjdeyi ben de hatırlayacağım*

*Nasrılı ellerde süzülür
O GÖRKEMLİ BAYRAMA
HİÇ KİMSE FARKETMEDEN
BEN DE KATILACAĞIM...*

8 Ekim 1980

Necdet ADALI

(12 Eylül'den sonra idam edilen ilk devrimci. İdam tarihi 8 Ekim 1980)

AKSOY, EMEÇ, ÜÇÖK ...

Bizim mücadelesini verdiğimiz demokrasinin şehitleri olamazlar!

Muammer Aksoy, Çetin Emeç, Turan Dursun, Bahriye Üçok... Dördünün ortak özelliği katledilmeleriyle birlikte "demokrasi şehitliği" mertebesine ulaştırılmaları, kamuoyu tarafından. Hürriyet Gazetesi'den Oktay Ekşi, bu katliamları "demokrasiye darbe" biçiminde yorumlarken, sosyalist yazarlar ise "demokrasi mücadelesinin şehitleri"nden söz ediyorlardı.

Muammer Aksoy: Ölümlünden kısa bir süre önce Anayasa'nın 163. maddesinin kalkmasına karşı olduğunu deklare ederken, 141-142'nin de kalkması gerektiğini öne süren kişi.

Çetin Emeç: Tekellerle içiçe geçmiş Hürriyet Gazetesi'ne yıllarını vermiş, bu gazetenin sermaye düzeniyle entegre olmuş yayın politikasını yönlendirenlerden biri.

Bahriye Üçok: Kemalist ideolojinin arı bir savunucusu ve bu bağlamda laik. Din karşıtı değil, sadece dinin Atatürkçülüğü gölgelemek için kullanılmasına karşı.

Her üçü de burjuvazinin birer rafine temsilcisi.

Her üçü de, birer politik cinayet kurbanı.

Türkiye Solu'nun politik cinayetler karşısındaki duyarlılığını tartışmak mümkün değil. Hele bir de politik cinayetlerin bizzat "muhatabi" olduğu dikkate alındığında. Fakat her an bir po-

litik cinayetin maktülü olabileceğimiz olasılığı, üreteceğimiz politikaları belirlememeli. Hele hele ürettiğimiz politikalara "ama, demokrasi mücadelesi" kılıfı hiç giydirilmemeli.

Bizler, burjuvazinin kampları arasındaki iç hesaplaşmalarda taraf olarak politika üretmek durumunda değiliz Bizlere düşen, burjuva katmanlar üstü politikalar üretmek olmalı. Burjuvazinin iç hesaplaşmaları sonucu katledilenler, bizim mücadelesini verdiğimiz demokrasinin öznesi olamazlar.

Hangi Demokrasi?

Burjuva demokrasisi mi, yoksa sosyalist demokrasi mi?

Sözünü ettiğimiz politik cinayetlerde taraf olan "bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm" üçlemesini şiar edenler, sosyalizmi önceleyen demokrasinin hangi demokrasi olduğunu somutlamalıdır. Bizim hangi demokrasi için mücadele etmemiz gerektiğini ve örneğin bir Ç.Emeç'in hangi "demokrasi"nin şehidi olduğunu somutlamamalıdır.

Burjuvazinin has evlatlarının cenazelerinde pankart açıp yürümleri, M. Aksoy için korsan gösteri yapmaları, Gülaylar'ın, Alperler'in, Sunalar'ın cenazelerinde saf tutamamızın ezikliği-

ni unutturacak birer ikame aracı olmamalı.

İdeolojik netliğin, teorik radikalizmin emdirilmediği bu eylemlilikler günü birlik iman tazelenmenin ötesine geçemiyorlar. Halkçı sosyalistlerimiz, burjuvazinin kolluk güçleri tarafından kuşatılmışlığın belirlediği ve sınıf mücadelesinin '80 öncesiyle kıyaslanamayacağı denli durgun olduğu bu momentte, kitlelerinin motivasyonunu sağlamak amacıyla belirledikleri güncel politikalarıyla, herşeyden öte bizzat kendi kitleleri üzerinde ideolojik muğlaklığın yeniden üretilmesine aracı olmaktadır.

Burjuvazi Turan Dursun'un Cenazesinde Neden Yoktu?

M. Aksoy, Ç. Emeç, B. Üçok son tahlilde burjuvazinin şehitleridir. Ve burjuvazi kendi şehitlerine sahip çıkmıştır. Her üçü de kitlese katilinin sağlandığı burjuva katmanların saflarda yerlerini aldıkları törenlerle defnedilmişlerdir.

Burjuvazinin saflarda yerini almadığı, din adamlığından gelen ve din karşıtı ürünleriyle, dinin kitlelerin beyninde yarattığı sis bulutlarını dağıtmaya yaşamını atfeden T. Dursun'un cenaze töreniydi. Sınıf bilincine sahip burjuva katmanlar, T. Dursun'un cenazesine gelmedi, ama "sınıf mücadelesi yürüten" sosyalistlerimiz M. Aksoy'un, Ç. Emeç'in, B. Üçok'un cenazesinde hazır ve nazırdı!

Ortadoğu'da kim kazanıyor ?

Serdar AYDIN

Ortadoğu'da büyük çaplı bunalımlarla dünya ekonomisinin sorunları arasında bir korelasyonun her zaman mevcut olduğunu söylemek bildik lafları tekrar etmek mi olur? Kimileri için gerçekten böyledir, ama Türkiye solundaki kapasiteler gözönüne alındığında bu yönetsel hatırlatmayı sık sık yapmakta yarar olduğuna inanıyorum. "Kim kazanıyor?" sorusuna ışık tutacak birkaç veri öbeğini sıralayarak başlanabilir.

AMERİKAN EKONOMİSİ BİÇAK SIRTINDA

1970'in de öncesinde başlayan bir bunalım ve daralmadan her üç-dört yılda bir çıkış sinyalleri ve mutlu gelecek vadeleri veren uluslararası kapitalizm, her defasında değişen ama yoğunluğunu koruyan sorunlarla yoluna devam etti. ABD ekonomisi dünya kapitalizminin başını çekerek yoluna devam ederken devasa bir borç ekonomisi haline dönüştü. Dünyanın en borçlu ülkesi olmak, ciddi bir istikrarsızlık nedeni ve göstergesidir.

Yine ABD ekonomisinde üretken olmayan alanlara doğru bir sermaye akışının önü alınmıyor. İmalat sanayi yatırımlarının görelî azalışı, nesnel bir yapısal değişmeden öte, bunalımdan iktisadi genişleme evresine kalıcı bir geçişin de sağlanamadığını gösterir. Güncel olarak ise ABD sanayisinin diğer rakipleri karşısında rekabet gücü aşınmaktadır.

Üçüncüsü, dillere düşen bilimsel-teknolojik devrimin şu ana kadar, çapı ne olursa olsun iş organizasyonu ve hizmet sektörü sınırlarında kalan bilgisayarlar dışında, hayat bulduğu tek alan savaş sanayiidir. Bilimsel-teknolojik devrimden temel dinamizmini alan bir yatırım-üretim-kitlesel tüketim zinciri ve bunun özgün sektörleri kalıcılık kazanmış değildir.

Dört, emperyalizmin doğasına uygun ilişki biçimi "eşitler arasında birinci" olmak değil, net bir hegemonya altında belirlenen hiyerarşi ise, yıllardır bunun mücadelesi verilmekte, çözüm elde edilememektedir.

Beş, yeni pazar, yeni sermaye hareketi vb. anlamına gelen sabık sosyalist ülkelerin taşıdığı bir anlam daha var: Bu toplumları kapitalistleştirmek gereği emperyalizmin iç mücadelesini kışkırtmakta, üstelik yukarıda tasvir edilen sorunlardan kaynaklanan mali kısıtları da taşımaktadır. Kaz gelecektir, ama esirgenmeyecek olan tavuğun yeterince besili olduğu şüphelidir.

AVRUPA VE JAPONYA'NIN SİKINTISI

Almanya'nın birleşmeyle kazandığı güç, yalnızca çekincesini açıkça dile getiren İngiltere'yi ürkütmüyor. Dengelerin değişmesi, AT'nin gelecek projelerini de, Japonya'nın dış pazarlardaki mevcut kapasite ve potansiyellerini de derinden etkileyecek. Öte yandan yönü belirsiz emperyalist iç çekişmeler ve ipleri gevşeyecek toplumsal kıpırdanmalar şu an yaşanan balayının ardından mutlu evlilik geleceğini söylemiyor.

Bu arada Irak'ın artık ödenmesi hayal olan borçlarının 40 milyar dolarlık bölümünün, Batılı ve Japon ticari bankalarına ait olduğu hatırlansın. Japon sermayesinin Ortadoğu'ya bağlanmış olduğu umutlar unutulmasın. Uluslararası ticaretin borsalar, döviz kurları ve maliyetlerden kaynaklanacak etkilerle dengesizliğine dengesizlik katılacağı da kesin. Bu kaynakların ucunda bir kez daha dünya ekonomisinin temel enerji maddesi petrol var.

KÖRFEZ'E DOĞRU

Ortadoğu'ya yaklaşırken bağlantıları da kurmaya başlayabiliriz. Saddam oldukça sıradan bir katil, diktatör vb. Ama İran'la ateşkesden sonra Irak dünya kapitalizmiyle ilişkilerinde bir dönüşüm arzu ettiğinin işaretlerini de zamanında vermemiş değil. Savaşın getirdiği mali açmazları aşabilmek, dar ufuklu yatırım politikalarından sıyrılabilmek, enflasyonun yıpratıcı etkisini bertaraf edebilmek ihtiyaçları, sınav, mali, ticari bağlarla mahkum olunan Batı ile birlikte hareket edilerek karşılanabilir bu. 1988'in kısmi ekonomik reformları, özel sektörün teşvik edilmesi gibi açılımlar ise uluslararası sermayeden aradığı rağbeti bulamadı. Bölgenin dengesizlikleri, mevcut rejimin sistemler arası oyunları, bunların getirdiği güvensizlik... Evet, bunlar var. Ama emperyalizmin Irak'ın açtığı kartları görmemesinin asli nedeni yine emperyalizmin kendi iç dinamiklerinde aranmalı. Irak'ın reel değeri ile 1971-72 yıllarına denk düşen petrol fiyatlarıyla Kuveyt, Suudi Arabistan ve yabancı bankalara karşı altına girdiği dev borçlanmanın altından kalkması olanaklı değildi. Ama hâlâ talep ettiği tedicri fiyat artışı OPEC'ten kabul görmüyor, hâlâ Kuveyt ve S.Arabistan OPEC kararıyla saptanan kotaların üzerindeki üretimleriyle 1990'ın ilk 6 ayında spot fiyatların sürekli gerilemesine yolaçıyorlardı. Bu iki ülkenin iradelerinde ABD'den özerk bir yön olduğunu düşünmek bile güç.

Bir de, 1973-74'de sergilenen Amerikan

senaryosunun temel mantığı hatırlanmalı. Petrol fiyatlarının sıçraması ABD'ye ancak kısa dönem ticari ilişkilerde yaratacağı dalgalanmayla zarar verebilir. Bunun ötesinde Amerikan kökenli petrol şirketlerinin kârları petrol ülkelerinin gelir artışını da aşan oranlarda yükselir. Kendi petrol kaynakları ve stokları bulunan ABD ekonomisine bu yeni kaynak girişi yaşanırken, Avrupa ve Japonya sanayilerindeki maliyet artışı, ABD'nin rakipleri ile arasını açmasını garanti edecektir. Petrol üreten ülkelerin sağladığı birikim ise bir dönem sonra Batı mallarına talebe ve emperyalizm aracılığıyla sermayeye dönüşür. 15 yıl öncesinin senaryosunu aklında tutan ABD, Körfez'den alacağı güçle bıçak sırtından yeniden dünya egemenliğine sıçramanın hesabını yapıyor.

Ve aslında ABD için sorun, Irak'ın talep ettiği fiyat artışı değil, bu artışın dünya kapitalizminde büyük çaplı bir operasyon için yetersiz olmasıdır. Bunalım, bu artışın oranını olağan dönemlerde hayal edilemez boyutlara çıkartmıştır. Üstelik bu arada bölgede kartlar da yeniden dağılmaktadır. Jandarmalığı zaman zaman sıkıcı olabilen İsrail'in yanına, arkasında artık SSCB'yi bulamayan kimi Arap ülkelerinin katılması, Batılı jandarma gereksinimi için Türkiye'nin adaylığını koyması, kontrolsüz Irak'ın zayıflatılması, silahların dili konuşulurken ABD'nin diğer emperyalist ülkeler karşısında edineceği prestij ve mevziler... Bunlar da cabası.

Körfez'de yeni güç dağılımına tam anlamıyla güven duyulana, kazanımların güvenceye alınmasına kadar krizin uzaması mı gerekiyor? O zaman el altında İsrail var: Filistin'deki katliamın Irak'a her an müdahale beklenen günlere denk gelmesi rastlantı sayılabilir mi? Besbelli krizin uzaması için Saddam'ın manşetlerden indirilmesi gerekmiştir, hepsi bu.

Sadece ABD değil, bölgedeki tüm güçler, en uzaktaki kapitalist ülkeler, "Körfez'e biz de geliriz" diyen Bulgaristan, kozlarını tümünden yitirmek istemeyen Sovyet yönetimi... herkes bölgedeki paylaşımın nasibini almaya çalışıyor. İşte bu beklentiler ve çatışmalar birikiminin hiç gedik vermeksizin emperyalistler arası bir düzlemde sürüp gideceğini düşünmek olanaksız. Tüm bu hesapların tarihsel olarak haksız olduğunu fiilen kanıtlayacak yeni dinamizmler Ortadoğu sahnesinde içten içe kıpırdanmaktadır. Bunlar kendilerini su yüzüne vurduklarında Ortadoğu'nun emperyalizmin pervasız oyunlarından kurtarılması, başkalarının kazanabilmesi gündeme gelecektir.

"Ekim heyecanı" yaşıyor!

Erhan YAZICI

Rosa'nın, Rus Devrimi'nin, Alman Sosyal Demokrasisi'nin Alman emperyalizminden beklentilerini boşa çıkarışını belirtilen kullandığı bir kavram var: "Öncesiz aşırılık".

Öyle görünüyor ki, Rus Devrimi yalnızca iki sözcükle bundan iyi anlatılamaz.

Rosa Luxemburg'un kastettiği, "Kapital'e Karşı" bir "öncesiz aşırılık" olarak yorumlanabilir olsa bile, devrimin, insanlarına planlanmamış bir aşırılık için olabildiğince geniş bir alan sunduğu; duyulan coşkuyla karışık bir "öncesiz aşırılık"ın, bu alanı bir deney alanına dönüştürdüğü söylenebilir. Eski yaşam biçiminin radikal biçimde değiştirilebileceği inancına, her türlü yeninin korkusuzca yaratılabileceği coşkusunun karıştığı günler...

Bir devrimin öncesizliği, bir ihtilalin yalnızlığıdır yaşanan. Yeni bir insan, yeni bir

toplum yaratılacaktır.

Aslında Rusya toprağı hep aşırılıkların, en uç noktalara gidişlerin yaşandığı bir toprak. Rus insanı uçları seviyor...

Devrimin savunulması ve sosyalizmin inşası koşulsuz bir özveriye zorluyor. Kollontay anılarında, devrimin hemen sonrasında daktiloların çalınmasını önlemek amacıyla beş gündür uyumadan nöbet tutan bir odacının uyuyabilmek için kendisinden izin istediğini yazıyor. Özveride uçlara ulaşmak gerekli.

Üretimin örgütlenişinden sanat ve edebiyata kadar devrim coşkusu yaşamın bütün alanlarına yayılıyor. Sosyalist devrimin hızı, açtığı alana, öncesinden devir alınan bütün olumsuzlukların da katsayısı olduğu bir radikalizmi ve özveri zorunluluğunu ekliyor.

"Komünist subbotnik'ler", daha sonraları 1930'larda Stahanov hareketi, üretimde

özverinin adı oluyorlar. Lenin, "Komünist subbotnik"i sosyalist toplumun hücrelerinden biri olarak adlandırıyor. Emek üretkenliğinin artırılması için ücretsiz ve gönüllü olarak çalışan bu vasıfsız işçilerin özverili çabasını yine Lenin, proletarya diktatörlüğü altındaki devlet aygıtının sınıfsal niteliğini açığa çıkartan bir hareketin başlatıcısı olarak görüyor.

Coşku ve özveri, biri diğerini besleyerek gelişir.

Şu çok rahatlıkla söylenebilir: Coşku ve özveri, iradi olanın, öncüde yoğunlaşan iradenin, devrim sonrasında, yaşamın bütün alanlarında nefes alan tikel genişlemesidir.

Özveri, devrim sonrasında, iradenin parçacık halinde uzantısı oluyor.

Devrim coşkusu, bir başka alanda daha, sanat ve edebiyatta, "öncesiz aşırılık"ı zorluyor. Sanatta fütürizm, konstruktivizm, formalizm vb. ile, yeniye alışabilmenin sınırları zaman zaman taşınıyor olsa da, bu coşkuyla alınan hız, yeni yaşamda de-neyselliğin sınırlarına varıyor. Blok, Yese-nin, Mayakovskiy bu alanda en çok bilinen isimler olarak karşımıza çıkıyorlar.

Mayakovskiy, "kendilerinden önce varolan dile karşı ölenemez bir kin hakkı" isterken aklında hep, kendilerinin "yeni bir yaşamın yeni insanları" oldukları vardır.

Sosyalist devrimi sanat alanına taşıyan proletkült hareketi, sanatta devrimi, proleter sanatın yaratılmasını hedeflerken, bütün geçmiş kültürel birikimin reddedilmesi noktasına varıyor. İyi niyetli bir coşku-dur.

"Yeni yaşamın yeni insanları" ister istemez tarihi kendilerinden başlatıyorlar. Ve ardi arkası kesilmez bir sorgulama yaşıyor. Lunaçarskiy, burjuva gerçekçiliğini "bugün artık reaksiyoner bir tavır olarak belirlediği" gerekçesi ile reddeder; neyin iyi neyin kötü olacağına karar verebilecek, neredeyse ahlaki bir norm olarak sosyalist gerçekçiliği överken duyduğu kuşkusuz aynı coşku-dur.

Aynı nedenlerle müzikte atonalite deneniyor. Atonalite düşünce ve duygu alanında depresyon ya da aynı anlama gelmek üzere bir devrim etkisidir. Altüst oluşun heyecanını yansıttığı rahatlıkla söylenebilir.

İlk sosyalist devrimi gerçekleştirmenin heyecanı sosyalist insanın heyecanına taşı-nıyor. Kuşkusuz bu heyecan kimi alanlarda, realize olduğu anda, onu taşıyanlarda bir düş kırıklığı da yaratıyor. Düş kırıklığı kaçınılmazdır. Düş kırıklıkları yeni coşku-lara dönüştürülebildiği oranda "öncesiz aşırılıklar" sürekli kılınıyor. "Öncesiz aşırılıklar"la, nesnellüğün zorlamaları arasındaki mesafenin kapatılması büyük politikalar gerektiriyor. Sovyet deneyinde özellikle 1930'lar bu açıdan değerlendirilmelidir.

Bugün ise, Ekim coşkusunu ve heyecanını duymak, "Ekim'e sahip çıkmak", artık daha ileri bir sosyalizm istemekle eşanlam-lıdır.

türkiye'den dünyaya Cemal HEKİMOĞLU

ESKİYEN 17'NİN YENİLENEN DERSLERİ

Yetmişüçüncü yılına giren Ekim Devrimi bugün büyük bir tehdit altında. Onunla beraber inşa edilen tüm değerlerin bir bir ortadan kaldırılmaya çalışıldığını görüyoruz. Bundan biraz acı, çokça kin duyulur.

Ancak Ekim'in tehdit altına girmesi ile ne onun açtığı çağ kapanmakta, ne de onun uluslararası harekete yaptığı ayrıksı katkı önemsizleşmektedir. Tehdit altındaki Ekim, düşmanlarına kazandırırken dostlarına öğretici olacaktır.

Aptal değiliz. Sosyalist hareketin teorik ve pratik donanımının nerelerinde radikal bir taidat, nerelerinde rötüş yapacağımızı öğreniyoruz. Değişme ve gelişme esastır, Ekim Devrimi sonuçları itibarıyla tehdit altına girdiği bir sırada o geleneği sahiplendiğimiz ölçüde değişme ve gelişmeye açık olacaktır.

Bu değişme ve gelişme dinamiklerinden döneklik ve inkarcılık bekleyenler ise bu dinamiklerin aynı zamanda tutuculaşma gibi bir başka süreç ile kolkola gittiğini görecekler.

Tutuculaşılıyor. Ekim tehdit altındayken kendisini sınırlayan kabı da eritiyor, kendisini daha rahat ifade ediyor. Onun tercümanları, bolşevik geleneğin taşıyıcıları, bu rahatlıktan yararlanarak mesafe alacaklar.

Bu nedenle daha dün Ekim, reel olarak bir somut mekanda realize edilirken, yani bir mekanda üretilirken haklı nedenlerle budanyordu; şimdi, Ekim, öncüler için, sosyalist mücadelelenin taşıyıcıları için zengin mirasını özgür bırakıyor.

Ekim 17 ve sonrasında iktidar perspektifi "mutlak bilgi" ve "doğrular tekeli" ne karşı oluşturulduğu iddia edilen epistemolojik bir kuşatma altına alındı. Ekim geleneğinin öncüleri kendi perspektiflerinde bu türden demokrat mütevaziliklere hiç prim vermediler, partizanca davrandılar, siyasi mücadelede erdemli olmak ile isa tavrını birbirine hiç karıştırmadılar.

Ekim 17 proletarya diktatörlüğü yerine parti diktatörlüğü olarak değerlendirildi, bu değerlendirme ve aynı anlamda suçlama bugüne kadar uzadı. Bolşevikler bu yaklaşımları belli bir süre göğüslediler ve zaman zaman kestirip atular; bugüne de uzanan bir biçimde, proletarya diktatörlüğü ile parti diktatörlüğü aynı şeyler olmasa bile birbirlerini dışlayan şeyler değildir, birlikte yolalurlar. 17'nin bugüne taşınan geleneğinde bu da vardır.

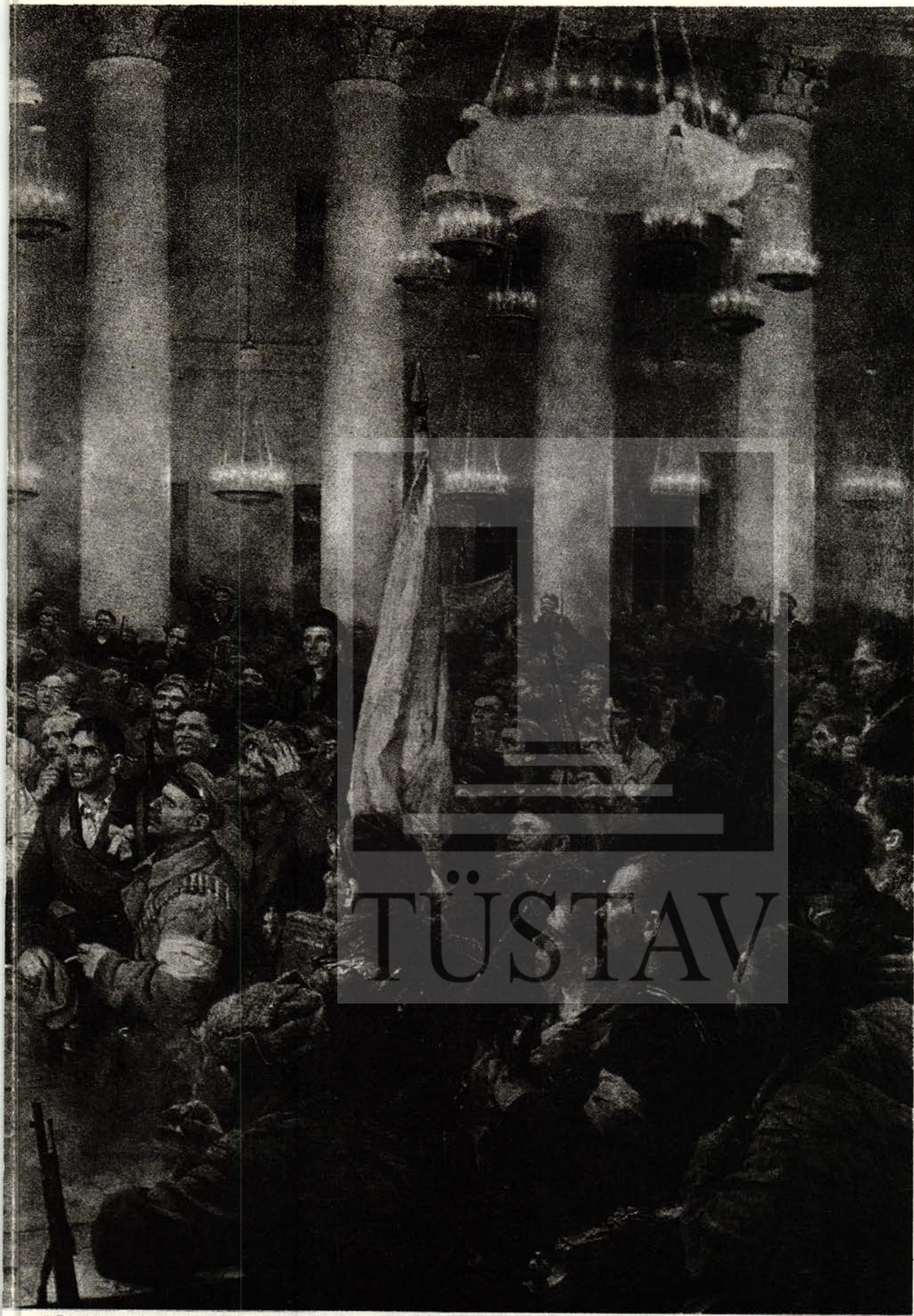
Ekim 17, son olarak, öncünün canlı toplumsal dinamikleri merkezi bir müdahale organının üstbelirlenmesi ile toplumsal devrim kanalına akatabileceği gerçeğinden yola çıkmıştır. Canlı toplumsal dinamiklerin sosyalist devrimin temel güvencesi olduğu iddiası Ekim 17'nin yaratıcıları nezdinde hiç itibar görmemiştir. Bundan sonra sosyalist devrim projesini gündeme alanlar kafalarını üstbelirleme olayına daha fazla takacaklardır. Öncülük ile Ekim 17 arasında bir de böyle bir bağ vardır.

Bütün bunların arasında işe hiç ihmale gelmeyecek birşey vardır, bir yıl sonra aynı coşku ve kararlılıkla, HURRA!

"... Biz devrimden önce uzun yıllar boyu çalışmayı başardık. Bizim için, "kaya gibi sağlam" denmesi boşuna değildir. Sosyal - Demokratlar bir askeri saldırının yenilgisi sonucu cesaretini kaybetmeyecek bir proletarya partisi kurdular, bu yenilgiyle kendilerini kaybetmezler, kendilerini maceraya atmazlar. Bu parti, ne kendisini ne de kaderini burjuva devrimlerinin şu ya da bu dönemine varılmasına bağlamadan sosyalizme doğru ilerlemektedir. İşte bu nedenle burjuva devrimlerinin zaafının onun güvenceleridir. Ve bu proletarya partisi zafere doğru ilerlemektedir.

V. I. LENİN

TÜSTAV

" Proletaryanın, iktidar mücadelesinde örgütünden başka silahı yoktur. Burjuva dünyasının anarşik rekabeti yüzünden dağılmış, sermaye için zorla çalıştırılarak ezilmiş, yoksulluğun, ilkelliğin, yozlaşmanın "dibine" itilmiş proletarya ancak binlerce ezilen emekçiyi bir işçi sınıfı ordusu haline getiren somut örgüt birliğiyle güçlendirilmiş, Marksist ilkeler üzerine kurulu ideolojik birlik sayesinde yenilmez bir güç haline gelebilir ve gelecektir... Günümüzdeki Sosyal - Demokrasi Jirondelerinin oportünist laf ebeliklerine, çizilen zigzaglara, geriye doğru atılan adımlara, gerileyen grupçuluk ruhunun kibirine, entellektüel anarşizmin bütün gösterişliliğine ve gürültüsüne rağmen bu ordu saflarını sıklaştıracaktır. "

V. I. LENİN

Ekim'in ölümcül kavşağı

Cemal HEKİMOĞLU

Tarihi boyunca iki kez ölüm-kalım kavşağına gelen Sovyetler Birliği, bir kez daha aynı kritik gündeme teslim olmuş durumda. 1985'den beri giderek artan bir tonda "batıyoruz" feryatları eşliğinde oluşan trajik görünüm birçok açıdan 1918-21 arası ve 1942 başları ile karşılaştırılabilir. 1917 sonrasındaki iç savaş ve dış müdahale kısılcısından kendisine yol açmaya çalışan sosyalist kuruluş süreci ve faşist orduların "fırtına birlikleri" karşısında ricatın sınırına gelen bir sosyalist devlet, tarihsel misyonlarının belirlediği rotayla bu varolma mücadelesinin gereklerini biraraya getirmek gibi zor bir görev ile karşı karşıya gelmişlerdir. Her ikisinde de 1917 Ekim'i somut düşmanların tehditi altında kalmış, ölüm-kalım kavşağına bu düşmanlar eliyle itilmiştir.

Gorbaçov'un ilk "başarısı" buradadır. 73 yıllık bir sosyalist ülke dışarıdan bir silahlı müdahale, ya da içeride somut, elle tutulur bir düşman olmaksızın bir varolma sorunu ile karşı karşıya bırakılmıştır.

Hiç "mekanik" gelmemelidir. Ölümcül kavşaklar ekşiğiyle-yanlışıyla bir sosyalist ülke için öyle kolay, öyle çabuk ve öyle "ekonomik" gelemiz. Büyük sorunlar ile ölümün soğuk nefesi arasında herhalde bir fark vardır. Dünyayı değiştirmek gibi "kopuk" bir misyona sahip öncüler bu farkı bilirler.

Bu fark nedeniyle, düşmansız bir ölüm-kalım meselesinin yaratıldığını söylemek haksızlık olmayacaktır. "Düşman içimizde"dir türünden nihilizm kokan beyanlar Sovyetler'in şu andaki haline bakıldığında biraz hafif kaçıyor.

Bugünkü ölüm-kalım kavşağında varolma sorununu hisseden 1917 Ekim'i'dir. Elbette tablo eksikli kalmayacak, kavşağın sapak noktasına yaklaşıldıkça düşmanlar ortaya çıkacaktır. Ve görülecektir, 85'de, 86'da o çok dert edilen öznelardan hiçbirisi, parti bürokrasisi, toplumsal asalaklar vs., 1917 Ekim'i'nin satırını bileyen celladı olmayacaktır.

GELECEĞİ OLMAYAN SİYASET TARZI

Düşman yoktur, perspektif hiç yoktur.

Her gün onlarca senaryoya maruz kalan bir ülkenin halen iktidarda olan partisi "biz şöyle bir ülke istiyoruz" demekten

acizdir. "Kışla sosyalizmi istemiyoruz" Gorbaçov'un sıradan ve negatif bir aforizmasıdır, burada bir siyasal oluşumdan, SBKP'den söz ediyoruz. Onun liderliğini temsilen Gorbaçov'un nereye gitmek istediklerine dair kapitalizm dalkavuşu teknisyen iktisatçıların çok bilmişlikleri dışında hiçbir toplumsallaşmış hedefi yoktur.

Bu da bir başka "başarıdır".

Sovyet Devrimi daha önceki iki kavşakta da önünü görmekten ve insanlara göstermekten hiç feragat etmedi. Bu kez, parti önderliği dışında herkesin bir "bildiği" var.

Demek ki düşman yok, perspektif yok...

Ve güvenceler yok...

Daha önce kavşaklara coşkulu ve taşkın bir proletarya, itibarlı bir parti, yeni düzenin kılıcı ve kalkanı Çeka, genç Kızılordu ardından çok iyi örgütlenmiş ve düzenin bir kolu olmuş silahlı kuvvetler, delişmen partizan birlikleri ile girildi.

Şimdiki durumda düşman yokken, perspektif yokken güvencelerin de ortadan kalkması için özel bir çaba gösteriliyor! Kavşağa yokluklar içerisinde giriliyor...

BUNDAN SONRASI TUFAN

Bundan sonrasına projeksiyon yapabilmek için yukarıdaki saptamalara önemli bir ek gerekiyor.

Sovyet deneyiminde varolma mücadelesi bağlamında parti liderliği ama toplumda, ama partide, asgari müşterekler arayışı içerisine girer. Bu şudur; geleceğe dönük hedeflerin harekete geçiriciliğinin yanısıra güncel kurtarmanın birleştiriciliğinden de yararlanmıştı. Dış müdahale ile birlikte çarlık generallerinin göreve koşulması, II.Savaşa "devlet"- "millet" öğelerinin sıkça kullanılması bu çerçevede ele alınabilir.

Şimdi bu da yoktur; parti liderliği, üstelik bu anlamda ciddi olanaklara sahip olmasına rağmen birleştirici bir çaba içerisinde değildir. Ölüm-kalım savaşında hiçbir silaha gereksinim duymuyorlar. İşte burada Sovyet toplumunun, dolayısıyla Ekim kazanımlarının geleceğine yönelik kimi yakın senaryolara değinmek mümkündür. Önce başlıca aktörler...

Birbirleriyle geçici ya da kalıcı ittifaklara giren veya girme olasılıkları bulunan bu aktörler içerisinde ilki Sovyetler Birliği'ni bir dizi kapitalist cumhuriyete dönüştürmek isteyen kümedir. Şu anda ne yaptı-

ğını en fazla bilen bu küme içerisinde Demokratik Platform, kimi önemli görevlerdeki SBKP yöneticileri, partili partisiz bazı bürokratlar ve şimdilerde sermaye birikimi derdine düşmüş olan öncü girişimciler yer almaktadır.

73 yıllık bir sosyalist ülke dışarıdan bir silahlı müdahale, ya da içeride somut, elle tutulur bir düşman olmaksızın bir varolma sorunu ile karşı karşıya bırakılmıştır.

İkinci odak ise SBKP'nin reformcularıdır. Başbakan Rijkov'un öteden beri reformların sağ sınırını tesbit etmek yolunda yaptığı girişimlerin son aylarda somut sonuçlar vermesi ile birlikte parti içerisindeki en önemli gruplardan birisi haline gelen bu ekibin devlet kademelerinde ve orduda giderek daha fazla yandaş bulduğu söylenmektedir.

Üçüncü olarak reform süreçlerinde kimi anlamlı öğeler görmekle birlikte, gelinen noktada reformların bütün sonuçlarını karşılarına alan, ordunun üst kademesi, Moskova Üniversitesi ve Leningrad'daki bazı sendikalarda örgütlü olan partinin sol kanadı geliyor. Bu kesim 28.Kongre'den sonra bütün gücüyle yerel parti teşkilatları çerçevesinde mücadelelerini sürdürüyorlar.

Dördüncü sırada Sovyetler Birliği'nde sanıldığından daha örgütlü olan ve toplumsal-siyasal yaşantıda ciddi bir ağırlığa sahip olan yeraltı örgütlerini saymak gerekiyor. Bu örgütlenmeler istikrarsızlık arttıkça daha fazla siyasal yatırıma başlamış ve bazı bölgelerde Komünist Partisi dahil tüm siyasal oluşumları kontrol eder hale gelmişlerdir.

Son olarak belki de tüm bu akımları keşen bir milliyetçilik hattından sözedilebilir. Estonya'daki cephenin ırkçı kanadından Azerbaycan'daki sol komünist Aliyev'e kadar bir dizi eğilim milliyetçi unsurları giderek daha fazla siyasal mücadele alanına taşıyorlar.

Tüm bu saydığım ve eklenebilecek odaklar arasındaki mücadele nasıl bir sonuç ve-

Şu anda peşinen Sovyetler Birliği'nde kapitalist restorasyonun geri dönülmez bir noktaya geldiğini söylemek ciddi bir yanlış olacaktır. Yanlış olacaktır çünkü, Sovyetler Birliği'nde Ekim'in sonuçlarını ortadan kaldıracımları için ona yakın cüssede bir karşı-devrimci yıkım başlatabilmeleri gerekiyor, bu da sessiz sedasız olabilecek birşey değil.

recek? Bunu kestirmek olanaksız. Ortada çapı tüm dünyayı sarmış bir sınıf mücadelesi vardır. Ancak şu anda peşinen Sovyetler Birliği'nde kapitalist restorasyonun geri dönülmez bir noktaya geldiğini söylemek ciddi bir yanlış olacaktır. Yanlış olacaktır çünkü, Sovyetler Birliği'nde Ekim'in sonuçlarını ortadan kaldıracımları için ona yakın cüssede bir karşı-devrimci yıkım başlatabilmeleri gerekiyor, bu da sessiz sedasız olabilecek birşey değil.

BAZI OLASILIKLAR

Bugünden Sovyetler Birliği'nin nasıl bir sürece gireceği konusunda kestirimlerde bulunmak güç ama, şu andaki temel aktörlerin güç, beklenti ve ilişkileri açısından ön plana çıkan kimi olasılıklardan söz etmemiz mümkündür.

Yukarıda şu andaki temel aktörlerden söz ederken Gorbaçov'u hiç hesaba katmamıştım. SBKP Genel Sekreteri şu anda eğer bir denge politikasına gereksinim duyuyorsa, olması gereken yerde yani, partideki Rijkov ekibi ile sol kanat arasında değil, partinin reformistleri ile kapitalizmi savunanlar arasında bir yerde durmaktadır. Ancak Sovyetler Birliği'nde sosyalizm eğer direnecek ve daha sonra yeni bir hamle yapacaksa, bunun partideki reformistler ile sol kanat arasındaki bir işbirliğine dayanmak durumunda kalacağı çok açıktır. Şu andaki siyasal tablo her iki odağın da bunun bilincinde olduğunu göstermekte, üstelik işbirliğinin çerçevesine Gorbaçov da dahil edilmek istenmektedir.

Karşısına çıkan olanağı ciddi bir zayıflık ile değerlendiremeyerek ülkenin şu andaki bunalımın içerisine girmesine yardımcı olan Mihayil Gorbaçov'u önümüzdeki dönemde devrim-karşı devrim çizgisinde bocalarken göreceğiz. Kendi kişisel çizgisinin hâlâ ülkedeki bütün değişik, birbirine düşman perspektifleri kapsayabileceği hayalinden kurtulamayan Genel Sekreter eninde sonunda altındaki zeminin kaydığını hissedecektir.

Burada asıl önemli olan, Sovyetler Birliği'nin sorunlarını bir sosyalist ülke olarak aşmasını isteyen kesimlerin ne yapacaklarıdır.

SBKP içerisinde reform politikalarının

1986-87'deki dozda seyretmesini hâlâ isteyen, buna göre girişimlerde bulunanlar vardır. Daha önce partideki reformist kesim diye adlandırdığım ekip, kapitalizme geçişin hızına değil, bizzat kendisine muhalefet etmektedir ve bu anlamda örneğin Rijkov'un ekonomik paketine biraz fazla haksızlık edilmiştir. Bu paketin sosyalist bir ekonominin sorunlarına ilaç olamayacağı gerçeği bir yana, bir kapitalizme geçiş programı olduğu iddiası ve örneğin Şatalin'in planından yalnızca işin süresi bağlamında ayrıldığı tesbiti oldukça aceleci gözükmektedir. İşletmeler arası ilişkilerde sosyalizme özgü kalıpları ve planlamanın doğal sonucu olan hiyerarşik düzenlemeyi altedici öğeler, bunun yanısıra belli ölçeklerde özel sermayenin teşvik edilmesi vs. türünden riskli adımlar ne olursa olsun tek başlarına "kapitalizm" anlamına gelmeyecektir. Üstelik sanayi ve tarımda, eğer kağıt üzerindeki taahhütler gerçekse, özel sektöre önemli bir alan açılmayacaktır.

Ne var ki, ülkenin şu andaki durumuyla, siyasal otorite boşluğunda bırakılmı şu andaki hükümetinkini, herhangi bir ekonomik programın etkili bir biçimde uygulanabilmesi zaten mümkün değildir.

Sovyetler Birliği, önce siyasal otoriteye kavuşmalıdır. Ekonomik bunalımın düzeli, musluğun başına geçmeyi bir "elektrikli iskemle'ye çevirse de, Sovyetler Birliği'nde işe siyasal iktidarın yeniden tahkim edilmesiyle başlamaktan başka çare kalmamıştır.

Bu nasıl olacaktır?

SSCB'de sosyalizmden yana güçlerin şu anda yürürlükteki demokrasi oyunu çerçevesinde siyasal otorite boşluğunu doldurmaları gerçekten imkansızdır. O halde şu andaki "doğal akış" bir biçimde kesintiye uğramak zorundadır. Bu anlamda olasılıklardan ilki, şu anda hep daha fazlasını talep eden sağcı güçlerin daha cüretli kalkışmalara niyetlenmeleridir ki kaçınılmaz olarak iki sonuçla karşılaşılacaktır. Ya, partideki kişiliksizleşme süreci bu kalkışmaya cevap veremeyecek denli ilerilere gitmiştir ve Ekim'e Rusya deneyimi açısından rahmet okunacaktır, ya da 73 yıllık sistemin yarattığı kurumlar ve işçi sınıfının ileri kesimleri kendilerini savunmaya ve bir adım

ötesi, saldırıya geçeceklerdir. Bunun Türkesi iç savaştır.

İşin ilginç şu anda bu hesaplaşmaya doğru hızlı bir gidiş vardır. Demokratik Platform, Yeltsin ile birlikte bir anlamda iktidarı paylaşmaya başlamıştır. Ve ateşle oynamaktadır. Şu ana kadar somut bir girişimde bulunmasa bile demagog Yeltsin çok kısa bir sürede kilit sektörlerde özelleştirmeye gidileceğini açıklamıştır. Yeltsin örneğin Tacikistan Devlet Başkanı olmadığı için, bu yolda atacağı adımların sonuçları çok ciddi olacaktır. Buna ek olarak Kızıl Ordu'dan bağımsız bir silahlı kuvvetler oluşturacağını açıklayan Yeltsin, "yeter artık" demek için gerekçe arayan yüksek rütbeli subaylar için bulunmaz bir fırsat yaratacaktır. Şu anda alternatif bir iktisadi politika üretemeyen sol kanat komünistler de tıpkı ordudaki hoşnutsuzluklar gibi, bir müdahaleyi en fazla "ülkede düzen elden gidiyor"la gerekçelendirebileceklerdir.

İpler kopmaktadır. Yeltsin Rus Federasyonu'nun başına seçilirken ona karşı aday olan sol komünist Palazkov'u destekleyen beşte ikilik kesim artık Rusya Sovyeti'nin toplantılarına ya katılmamakta, ya da Yeltsin'in politikalarına hiç karşı çıkmamaktadırlar. Buna karşılık Moskova ve Leningrad'da otorite, solda kalan parti ile sağcı yerel yönetimler ve sağcı Rus yönetimi arasında paylaşılmaktadır. Moskova'daki yeni yetme bazı özel işletmelerin yerel parti yöneticilerinin inisiyatifli ile fiziki olarak ortadan kaldırıldığı, bazı işletme sahiplerinin ise haksız kazanç suçlaması ile tutuklandığı belirtilmektedir.

Ortada birilerinin kapitalizme doğru gidişi engellemeye çalıştıkları gerçeği vardır. Bu insanlar Sovyet deneyiminin yeniden canlandırılması veya en azından onurlu bir biçimde tükenmesinin **dağınık güvenceleridir**. Şimdilik Gorbaçov'u daha önce hararetle desteklediği Şatalin planından caydırın, Ekim kutlamalarını gelenek olduğu gibi Kızıl Ordu'nun düzenlemesine ses çıkarttırmayan, Irak-Kuveyt sorununda emperyalist ülkelerin dümensuyundan kısmen de olsa uzaklaştıran bir baskı grubudur bu kesimler. Baskı grubundan iktidar pratisyenliğine terfi edip edemeyeceklerini ise fazla değil, kısa bir sürede göreceğimizi inanyorum.

Perestroyka iktisadınının

Kenan ÇÖZER

Eğer ben Abel Aganbegyan türü bir Sovyet iktisatçısı olsaydım, Sovyetler Birliği'nin ekonomik reform alanında üç temel engelle karşı karşıya olduğunu düşünürdüm ve bu üç problemi ya da engeli şöyle tanımlardım;

- 1) geçmişin kendisi için sağladığı meşruluk,
- 2) bugün yaşanmakta olan kaos ve
- 3) geleceğe yönelik çelişkiler.

Sözü edilen üç temel engelin Sovyetler Birliği'nde piyasa ekonomisini devreye sokmak isteyenlerin kafalarında da en önemli sorunları oluşturduğu kanısındayım. Beş yıllık perestroyka uygulaması ise sonuçta bu problemleri daha da büyüttü. Gelecek beş yılın ise geçen beş yıla göre çok daha büyük problemlere gebe olduğundan da şüphe etmiyorum.

S.Birliği'nde ekonomik reformların başını çekenler uzunca bir süredir "normal bir ekonomi" yaratmanın gerekliliğinden söz edip duruyorlar. Elbette ki bu normal ekonomi "kavramı" ile kastedilen, piyasa ekonomisinin bizzat kendisidir. Ve elbette başına şimdilik bir sosyalist ekini getirmek şartıyla. Bu noktada sosyalist piyasa kavramını gayri ciddi bir şekilde ele aldığım ve fazlasıyla kestirmeci davrandığım yolunda eleştiriler yapılabileceğini biliyorum. Ancak gayri ciddi olanın kim olduğunu belirlemek o kadar da zor değil. Leonid Abalkin büyük bir iç rahatlığıyla "ekonomik birimlerin faaliyetlerini ve çıkarlarını koordine etmede pazardan daha geçerli bir method bulmak mümkün değildir" diyebiliyor. Abalkin herhangi liberal Sovyet iktisatçılarından birisi değildir, çünkü aktardığım cümleyi kurarken kendisi Başbakan Yardımcısıdır ve Gorbaçov döneminin ekonomik uygulamalarını yürüten kadronun başında yer almaktadır. Salt Abalkin'in bu cümlesinden ve elbette ki Abalkin'in Gorbaçov'un kadrosu içerisindeki öneminden yola çıkarak S.Birliği'nde Gorbaçov ve ekibinin artık kapitalist restorasyondan başka bir alternatif sunamayacağını hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak şekilde ortaya çıkartmak mümkün oluyor.

Bir başka örneği ise A.Aganbegyan'dan vermek mümkün. Aganbegyan 1990 Ağustos'unun ilk günlerinde yaptığı bir açıklamaya ile S.Birliği'nde 300 banka kurmayı planladıklarını ve bunda temel hedefin dünya ekonomisi ile entegrasyon olduğunu ilan etti. Dünya ekonomisi ile entegras-

yonun eninde sonunda kapitalizm ile entegrasyonu getireceğinden kuşkusu olan var mı bilemiyorum. Burada Aganbegyan'ın ne derece iyi niyetli olup olmadığını da tartışmayacağım. Doğrusu ya bu beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Ancak girişimlerinin ne tür bir sonuç vereceğini rahatlıkla kestirebiliyorum.

Şimdi de bir burjuva iktisatçısı olsaydım, S.Birliği'ni nasıl değerlendirirdim sorusuna cevap aramaya çalışacağım. Sanırım herşeyden önce bu ülkenin ağır sanayiye gereğinden çok fazla ağırlık verdiğini ve tüketime fazlasıyla yabancı kaldığını düşünürdüm. Ekonominin izole edilmiş olduğunu ve merkezileşmenin olabildiğince aşırı bir şekilde uygulandığından dem vururdum. S.Birliği'nde enflasyonun aslında hep var olduğunu ancak bunun "bastırılmış" bir enflasyon olduğunu, şimdilerde ise bunun açığa çıktığını öne sürerdim. Sonuçta "bu ülkede kollektif bir korunma ve kollektif bir paranoya yaratılmış" diyerek işin içinden çıkardım. Öyle ya, uydulara sahip ancak yeterince sabunu ve çok az eti sağlayabilen bir ekonomi ortaya başka türlü nasıl çıkmış olabilir?

Aslına bakarsanız, yukarıda "onların yerinde olsam nasıl düşünürdüm" esprisine dayanan denememde pek de fazla zorlanmadım. Bunun nedeni, sadece onların açıklama yöntemlerinin çok bildik ve bayağı olması değil, aynı zamanda birbirine fazlasıyla benzemesidir. Benzerlikler saymakla bitmeyecek kadar çok ve temelli. Şaka yapmıyorum. Her iki grup da 18.yy. batının çocuğu kapitalizmin hâlâ hayat dolu olduğunu düşünüyor. Onun sağlamlığının büyük ölçüde gelecek medeniyetin karakterini de belirlediğine inanıyorlar.

En azından kapitalizmin batılı versiyonu bu iki grubun gözünde büyük başarı sağlamış durumda. Yani onlara göre hiç olmazsa batıda kapitalizm genellikle insanların lehine çalışmıştır. Nasıl mı? Nasıl olacak, insanlar kapitalizmle piyasaya çıkarlar ve yıl sonunda (ya da dönem sonunda) kendilerini çok daha zenginleşmiş bir halde bulurlar. Kabul edilmesini istedikleri yaklaşım da yine tek bir cümle ile ifade edilebilecek kadar basit; bir ülkenin insanların yoksulluktan kurtulabilmesinin en kesin ve en emin yolu kapitalist piyasanın düşe kalka yürünen çamurlu yollarından geçmektedir.

Burada dikkatli okuyucunun Aganbegyan türü insanların ortaya çıkması için bir

süreç gerektiğini ve bunun açıklanmaması durumunda yukarıda söylenenlerin havada kalacağını aklından geçirdiğini biliyorum. Süreç konusundaki ısrar çok anlamlıdır ve salt yapılan değerlendirilmelerin iç tutarlılığı ve sağlamlığı açısından değil, gelişkinliği açısından da büyük önem taşımaktadır. Örneği yine Aganbegyan'dan vereceğim. Aganbegyan 1988 yılında yaptığı bir açıklamada perestroyka ile birlikte 2000'li yıllarda Sovyet milli gelirinin ABD'nin düzeyine ulaşacağını yazıyordu. Aganbegyan olsun, Abalkin olsun, artık böylesi olasılıklardan hiç söz etmiyorlar. Beş yıllık bir başarısızlık sonrasında kapitalizme teslim olmaktan başka çarelerinin kalmadığına inanmaya başladılar. Daha doğrusu düşünsel alanda kapitalizm ile eklemlendiler ve şimdi S.Birliği'ni kapitalist dünyanın bir parçası haline getirmek için ellerinden geleni yapıyorlar. İçinden geçtikleri süreci, "zaman bizi radikal değişikliklerin esas olduğu konusunda ikna etti" diyerek açıklıyorlar.

Bunların dışında S.Birliği'nde kapitalist restorasyonu başından beri isteyenler de vardı. Örneğin Gavril Popov bu konudaki en tipik örnektir. Popov, Abalkin ve Aganbegyan'dan farklı olarak yolunu çok önceden seçmiş klasik bir liberal. SSCB Bilimler Akademisi üyesi, Ekonominin Problemleri adlı yayının editörü ve Demokratik Platform adlı karşı-devrimci grubun koordinasyon komitesinde önde gelen üyelerden biri. G.Popov, 1990 Mart'ında yaptığı bir değerlendirmede S.Birliği'nde ekonomik reformların parti bürokrasisinin çıkarlarına dokunmaya başladığını ve onun varlığını tehdit eden bir noktaya geldiğini öne sürdü. Popov bu nedenle Sovyet Supremi'nde ve Parti Kongresi'nde çok iyi bastırılması gerektiğini aksi halde sonuç alınmanın mümkün olamayacağını vurgulamıştı. Popov'a göre çıkarlarına el uzatılan bürokrasiye ancak dışsal bir baskıyla reformlar konusunda hızlı davranmaya itmek mümkün olabilecekti.

Aslına bakarsanız Popov'un kaygularını anlamak hiç de zor değil. G.Popov, B. Yeltsin gibi kapitalizmi istediklerini açıkça söylemekten kaçınmayanlar Gorbaçov'un ekibinin reformları yapmada elini ağırdan aldığından yakındılar çünkü sürecin bir yerde bir şekilde kesilmesinden korktular. Geri döndürülmesi mümkün olmayan ya da geri döndürülmesi olabildiğince zor olacak noktaya kadar süreci zorlamak gereki-

ithal ettikleri ...

yor düşüncesi ile hareket ettiler ve hâlâ aynı yaklaşım paralelinde hareket ediyorlar. Peki ya onları korkutan ne olmuştu? Onları korkutan Abalkin'in liderliğinde hazırlanan ve beş yıl içerisinde piyasa ekonomisini uygulamaya sokmayı planlayan "radikal piyasacı" planın Başbakan Nikolay Rijkov tarafından budanması, daha doğrusu planın orta vadeden uzun vadeye yayılması oldu. Abalkin'in takımı pazar ekonomisini destekleyen pek çok radikal düşünceyi barındıran ancak sosyalist unsurlara içinde hemen hemen hiç yer vermeyen bir plan hazırlamışlardı. Plan içerisinde hayati öneme sahip olan tarım ürünlerinin fiyatlarının hemen serbest bırakılması yönündeki öneri 1991 yılına ertelendi, perakende fiyatları 1992 yılına kadar dokunulmaması kararı alındı. Elbette bu sürenin dolmasından sonra bütün ülke çapında bir tartışma yapılacağı ve fiyat serbestisine yönelik karar bunun ardından alınacaktı. İşte Rijkov'un planda yaptığı değişiklikler daha doğrusu ertelemeler bunlardı. Rijkov 1990 yılında ekonominin istikrarlı bir hale getirileceğini ve bu istikrarın sağlanmasının ardından fiyat reformunun geleceğini söyledi. Aksi halde ortaya çıkacak sonuçlar katlanılması mümkün olmayan huzursuzluklar ve değişimler getirebilirdi. S.Birliği ekonomisinin 1990 yılında Rijkov'un beklemediği istikrara kavuşamayacağını anlaşılmaması çok da uzun bir zaman almadı. Bu durumda fiyat reformu ve dolayısıyla serbest piyasa ekonomisine geçiş çıkmaz ayın son perşembesine mi erteleniyordu?

Aslında Popov ve arkadaşları kaygılanmakta tamamıyla haksız değildiler. Ekonomik reform programının yanısıra politik arenada da kendilerine karşı Gorbaçov tarafından estirilen rüzgarlar sertleşmeye başlamıştı. B.Yeltsin'in Merkez Komite'den tasviyesi ile birlikte kaygılar daha da arttı ve kısa bir süre içerisinde öfkeye dönüştü. Popov'un sözünü ettiği sıkıştırma politikası ele geçen her fırsatta uygulanmaya başladı.

Bu noktada biraz durup Gorbaçov, Yeltsin başta olmak üzere karşı devrimcilere yönelik sertleşme hareketini neden sürdürmedi sorusunu sormak gerekiyor. Bunu sadece Gorbaçov'un hatası olarak görmek doğru olur mu? Örneğin Yalçın Küçük problemsiz sayılabilecek bir toplumun Gorbaçov'la birlikte bir kaosa ve kavgaya itildiğini söylüyor. Gerçekten herşey bu kadar basit mi? 1985 sonrasında S.Birliği'n-

de sorunların görülmemiş bir biçimde arttığını kabul etmemek mümkün değil. Ancak "Gorbaçov geldi, böyle oldu" türünden bir açıklama da fazlasıyla naif.

Aslında 1985 sonrasında S.Birliği'nde neler olduğunu, işlerin birdenbire nasıl kötüleştiğini anlamak o kadar da güç değil. Çernenko ile birlikte S.Birliği'nin geleneksel solun çok iyi bildiği çubuk bükme mekanizmasına bir kez daha başvurmaya karar verildiği görülüyordu. Kısacası çubuk içine girilen ekonomik durgunluğu aşmak için bir kez daha piyasadan yana bükülecek üretici güçlerin hızlı bir gelişme temposu yakalaması sağlanacak ve sonra tersine bir bükme ile yepyeni bir döneme geçilecekti. Ancak beklenenler gerçekleşmedi. Çubuk bükme bu kez tam tersi bir sonuç verdi, çünkü çubuk "laçka" olmuştu. Piyasaya doğru çubuk bükme çalışması sadece ve sadece problemleri arttırdı ve işlerin hızla çığırdan çıktığı görüldü.

Ne olduğunu önce kimse anlayamadı. Burjuva ideologları bu yazının başında dile getirilen klasik değerlendirmelerin dışında birşey söylemiyorlardı. Benzer bir şekilde yeni sol, Troçkistler ve kimi devrimci demokratlar "biz zaten söylemiştik" in ötesine geçemediler. Geleneksel solun reformist gövdesi "işte gerçek sosyalizm" gibi basma kalıp bir yorum yaparken aynı sektörün radikalleri yeni bir çubuk bükme dönemine girildiğini ve birikmiş sorunların halledilmesine yönelik zorlu bir sürecin başladığını vurguluyordu.

Kim neyi ne kadar görebildi ve kimin payına hangi hata ve eksiklikler düştü? Bu sorunun cevabı bu yazının kapsamı içinde yer almıyor. Bu yazının anlattığı özetle şu oluyor; inisiyatifi elinden kaçırarak Gorbaçov bir karşı devrimcilere doğru, bir sisteme sahip çıkanlara doğru yattı. Bu zigzaglı gidişin temel eğilimi ise karşı devrime doğru. Gorbaçov'un en son olarak hararetle desteklediği Şatalin'in 500 günlük kapitalizme kestirme yoldan gidiş planını desteklemekten birdenbire vazgeçerek, böyle bir geçişin en az 10 yıl alacağını söylemesi ve yan çizmesi sözü edilen zigzagların sonucusudur. Bir yandan ekonomiyi işletmek için çubuğu piyasaya doğru büküyor, bir yandan da sözü edilen üç engelle karşı karşıya kalıp kendi kendini frenlemeye çalışıyor.

Burada sadece S.Birliği'nde nelerin olduğu ve nasıl bir gelişim sürecine sahip olduğu kısaca (kaçınılmaz olarak kabaca) anlatılmaya çalışıldı ve yukarıda bu kelimelerin altı bu nedenle çizildi. Nedenlerin tartışılması ise bu yazının sınırları içine girmiyor. Bu nedenle gelecek yazı nedenlerin tartışıldığı ve kimi yeni açıklama biçimlerinin önerildiği bir çalışma olacak. Bu yazıyı ise önümüzdeki aylarda yaşanabileceklerle ilgili bir kaç akıl yürütmeye bitirmek istiyorum.

Herşeyden önce Gorbaçov ile Yeltsin'in 7 Ağustos tarihinde yaptıkları anlaşmanın bozulduğunu görmek ve karşı devrimci grubun yeni bir sıkıştırma hareketine girişeceğini tahmin etmek hiç de güç değil. Yeltsin ve Yeltsin gibiler Gorbaçov ve ekibinin yaklaşımında yaşanan değişimleri göz önüne aldıklarında ortada son darbeyi vurmaktan geri kalmayı gerektirecek bir sebep göremeyecekler.

Önümüzdeki günlerde S.Birliği'nde yaşanan problemler daha da artacak ve bu durumu karşı devrimciler her fırsatta kendi programlarının uygulanmamış olmasına bağlayacaklar. Böyle bir yıpratma sürecinin bu kez çok daha kısa sürede sonuç vereceğini tahmin etmek de zor değil. Yeltsin'in Rusya Cumhuriyeti'nde hızlı kapitalist restorasyon programını tereddütsüz bir şekilde başlattığı ve S.Birliği'nin kademine yön verme konusunda büyük bir şans yakaladığına şüphe yok. Üstelik bu adamın kendi programının sıkıntılarını da, Gorbaçov'un "dönekliliğine" fatura etme şansını sonuna kadar kullanacağı çok açık olsa gerek.

Reformlar Güney Afrika'da tutmuyor

Levent ERTUĞRUL

"Güney Afrika'da neler oluyor?" Bu soruya sağlıklı bir yanıt arayabilmek burjuva basının verdiği bilgiler çerçevesinde olanaksız. Burjuva basını her zaman olduğu gibi şimdi de bir "Saddam öcüsü" yaratarak kamuoyunun dikkatini ülkemizin ve dünyanın yakıcı sorunlarından saptırma durumunda. Takip edilebildiği kadarıyla Ağustos başından günümüze Güney Afrika'da yaşanan dramatik gelişmeler kabaca şu şekilde özetlenebilir: Temmuz'da SACP (Güney Afrika Komünist Partisi) 40 yıldan bu yana ilk kez düzenlediği bir miting ile açığa çıkıyor. 1950'de Pretoria Hükümeti tarafından ANC (Afrika Ulusal Kongresi) içerisindeki "3.Sovyet Kolu" olmakla suçlanarak, yeraltına itilmiş olan SACP kitle tabanını genişletmek amacıyla

yasallığı ön plana çıkardığını açıklıyor. 30 Temmuz tarihli Güneş Gazetesi'ndeki bir resimde Nelson Mandela ile SACP lideri Joe Slovo yanyana görünüyörlar. Aynı gazetenin 8 Ağustos tarihli baskısında ise ANC'nin 29 yıl sonra silahlı mücadeleye son verdiği "Mandela'dan Silahlara Veda" başlıklı haberi ile kamuoyuna yansıtılıyor. Eylül başında ise 1948'den günümüze ülkeyi yöneten ve Apartheid (ırk ayrımcılığı) politikasının baş mimarı olan Ulusal Parti; partiye bundan böyle siyahların da üye kabul edilebileceğini açıklıyor. Bu tabloya bir de Bush'un Güney Afrika'da ırkçılığın sona ereceğine inançlı olduğunu açıkladığı Bush-De Klerk görüşmelerini eklemek gerekiyor.

Daha sonra Türkiye'de Güney Afrika haberlerini bol ölülü resimler kaplıyor. Çatışmaların temelinde Zulu kabilesinin kurduğu İnkhata (Özgürlük) örgütü taraftarları ile ANC taraftarları arasındaki husumetin yattığı anlaşılıyor. Ağustos başından itibaren geçen 1-1,5 aylık zaman dilimi içerisinde 750-800 civarında Güney Afrikalı yaşamını yitiriyor.

Bir süre sonra Mandela, hükümetin olayları önlemek istemediğini ve barış görüşmelerinin tehlikeye girdiğini söylüyor ve Devlet Başkanı Frederick De Klerk'i suçluyor. Bu arada da kurulduğundan beri "geniş bir siyasi yelpaze" niteliğine bürünmüş olan ANC'nin radikal kanadı ANC yönetiminin kontrolü dışına çıkıyor. Mandela İnkhata lideri Buthelezi ile görüşebileceğini tekrarlıyor.

Peki o zaman herkes bu kadar iyiniyetliken ve hazır Angola sorunu Pretoria yönetiminin istekleri doğrultusunda çözüme kavuşturulmuşken, Güney Afrika neden durulmuyor? Bütün olup biteni etnik gerekçelerle mi açıklamak gerekiyor? İlk olarak günümüzde yaşananları Pretoria yönetiminin yıllardır oldukça başarıyla uyguladığı ayrımcılık politikasında aramak gerekiyor. Yıllardır bu ülkede ırkçı azınlık yönetimi halkı beyaz, Asyalı, melez ve Bantu (beyazların yerli siyah halka verdiği ad) olmak üzere dörde böldü. Asyalı'lar, melezler ve hatta kimi Afrikalı siyahlar, bu politikalar doğrultusunda tanınan "karınca kararınca" ayrıcalıklardan yararlanarak ırkçılığa fazla itiraz etmemeyi öğrendiler. Buthelezi de bu tür nimetlerden yararlanan bir kimse oldu. Buthelezi'nin yıldızı Pretoria yönetiminin kendisine siyahlar arasında "makul bir lider" aradığı dö-

nemde parladı. Bugün Pretoria'nın uyguladığı bu ayrımcı politikanın başarılı olduğunu kabul etmek gerekiyor. Yerli halk arasında kabile farklılıklarından ortaya çıkan sürtüşmeleri kıskırtmak, ve böylelikle beyaz yönetime siyah kitle tabanı sağlamak bu yönetimin en önemli kazanımlarından birisi olmuştur. Yıllardan beridir İnkhata; ırkçılığa karşı yürütülen ve zaman zaman düzenin niteliğini sorgulamaya varan mücadeleye karşı durmuş ve beyaz yönetimle uyum içerisinde olmuştur.

Buthelezi UDF (Ulusal Demokratik Cephe) ve diğer siyasal örgütler tarafından tehlikeli bir işbirlikçi olarak görülüyor. İnkhata örgütü bugün 6 milyon Zulu temsil etmesi ile de ülkede ciddi bir güç olma özelliğini sürdürüyor. Zulular geçmişteki Zulu zulmünü ve şiddetini hatırlayan Tswana Sotho ve diğer büyük kabilelerden çekiniyorlar. Mandela'nın salverilmesiyle denenmeye başlayan "yumuşak geçiş" süreci ile İnkhata politik sahnede eski yerini kaybetmeğe başladı. Bir tür "devr-i sabık" yaratılabileceğini de hesaba katan Buthelezi bu aşamada siyahlar ara-

sındaki kabile farklılığından kaynaklanan sürtüşmeleri kıskırtmakta hiçbir sakınca görmedi. İttifakın diğer yanında ise hiçbir taviz vermeye yanaşmayan radikal ırkçılar yereldi. Onlar da benzeri kaygularla hareket ettiklerinde ortaya çok doğal bir ortaklık çıktı. Uzlaşmanın hayata geçirilmeye çalışıldığı bir yerde bu türden gelecek kayguları belki anlaşılabilir gelebilir. Fakat şu kadarı söylenebilir: Politik geçmiş bu denli şiddete dayalı bir ülkede uzlaşmak ne sandığı kadar kolaydır ne de sorunlara çözüm olabilecektir. Şimdi korkulan ANC'deki kimi radikal kesimlerin olayların başını çekebileceği riskinin mevcut olmasıdır.

Almanca "bauer", Rusça "boyar" kelimeleri ile aynı anlama gelen Felemenkçe "boer" kelimesi G.Afrika'lı zengin çiftçileri kastetmek için kullanılıyor. Boerler yıllardan beridir bir orta sınıf tutuculuğu ile ırkçı yönetimin başlıca tabanını oluşturuyorlar. Beyazların büyük bir bölümü çiftçilikle ya da sanayi üretiminde orta kademelerde (ve daha yukarı) çalışırken, proletaryanın ezici çoğunluğunu G.Afrika'lı siyahlar oluşturuyor. Dolayısıyla burada sınıfları renklerine göre ayırt etmek mümkün. Yüzyıl sonunda 40 milyon siyah ve 5 milyon beyazdan oluşacak olan bir Güney Afrika tablosu sorunun ciddiyetini çarpıcı bir biçimde sergiliyor. Ama yine de Güney Afrika kapitalizminin şiddetle gereksindiği nitelikli iş gücü, Apartheid uygulamasının zaman içerisinde sönmülmesini de getirecekti.

Bu ana kadar Afrika kıtasının "Federal Almanya" olarak nitelenebilecek bu ülke üzerinde bulunduğu stratejik yer nedeniyle NATO'nun ileri karakolu olma görevini başarıyla yerine getirdi. Kendisine komşu Lesotho, Botswana, Zimbabwe, Swaziland, Namibia ile yine bölge ülkelerinden Malawi, Zambia, Angola, Tanzania üzerinde tam bir ekonomik ve politik baskı kurarak bölgenin "süper gücü" olduğunu ispatladı. Bu ülkelerin bir kısmı kendi işçilerini G.Afrika'ya çalışmaya gönderdiklerinden, ya da deniz kıyıları bulunmadığı için ticaretlerini G.Afrika üzerinden yapmak zorunda olduklarından bu ülkeye binlerce bağla bağlıdır. Bunun yanısıra sosyalizmin bir sistem olmaktan çıkması ve bölgedeki etkisinin azalmasıyla G.Afrika yönetimi açısından herşey yoluna girmiş görünüyordu ki, yine de olmadı.

"Ağla Sevgili Yurdum" G.Afrika'lı yazar Alan Paton'un dünyada oldukça sevilen bir romanıdır. Radikalizmin yeşerdiği bu topraklarda bu türden uzlaşma projeleri sürdükçe Güney Afrika daha çok ağlayacak...

Althusser için ...

1956 SBKP XX.Kongresi ve de-Stalinizasyon döneminin açılışı; Marksist teorinin son pırıltılarını Lukacs ve Gramsci ile verdikten sonra tüm dünyada girmiş olduğu durgunluktan kurtuluşu da getirdi. Ama sıkıştıkları kahlıplardan çıkıp parti baskısından, Komintern'in belirleyiciliğinden, Stalin'in "dehşet"inden, disiplinin kötülüklerinden... "özgürleşenler" in en kolay keşfettikleri hümanizm oldu.

1960'larda ise Batı, Üçüncü Dünya'daki devrimci yükseliş, Küba Devrimi'nin etkileri, batıdaki devrimci demokrat gençlik hareketliliği, sosyalist sistemin durgunluğu karşısında gelişen ve Maoculuktan da kan alan bir entel-

lektüel radikalizmle tanıştı. Ya sahne, ya da tanık olarak... XX.Kongre sonrasında sağ yörüngesi, '60'ların devrimciliği ile pek çakışmıyordu; ama '56'nın hümanizmi, işçi sınıfı temelinde sağlam olmayan devrimci dalgayla bir noktada da buluşuyordu. 1960'lardaki sol teorik araştırmalarında sağ miras-sol dalga-hümanizm olgularını uyumlulaştırma çabası egemen olacaktı.

FKP üyesi Louis Althusser bu iklimde yükselen, Maocu, anarşist, vb. düşünürlerin arasında geleneksel soldan gelip de sivrilebilen, üstelik araştırmada teorik tutarlılık kaygusu, başladığı işi son sınırına taşıma kararlılığı en yüksek olanlardan ve elbette bunların için-

de en önemlilerinden biriydi.

Althusser'in gerici hümanizm ideolojisine karşı oluşu, Batılı Marksistlerin hatırlamaya başladıkları Lukacs ve Gramsci'vari "eylem felsefesi"ne tepkisi ile birleşti. Neredeyse Marksizmin bilim yanını dışalayan biri sağ, diğeri sol iki tehlikeye karşı "bilim" in altı kahlın çizildi.

Ama bu yapılırken, Marksist teorisinin durgunluk yıllarında güçlenen ekonomist basitlikten de, eşzamanlı olarak uzaklaşmalıydı. Ortaya aralarında belirlenim ilişkisi silikleştirilen "yapılar"; belirlenim ilişkisine dayanan tarihselciliğe karşı, yapıların ayrı, dolaşısıyla yapısalcı analizi; hümanizmin bir ögesi ama aynı zamanda Marksizm içinde politika alanına giren özne ve müdahaleye karşı "ereksiz ve öznesiz" sınıf mücadelesi ... çıktı.

Althusser'in sistemi, dışına çıkılıp bakıldığında, herbiri değişik yönlerde açık veren öğelerden oluşur. "Bilim" e ve nesnelciliğe yapılan vurgu ekonomizm eleştirisini zedelemeyi mi? İdeoloji ve politikaya olumlu yer bırakmayan bir sistem, Marksizmin sağ yorumlarına karşı ne denli direnç gösterebilir? Tarihin öznesine sığırma tahtası olmayacaksa, yapıların eşitsiz gelişimleri konusundaki teorik derinlik, gerçek bir zenginlik sayılabilir mi?

Althusser bu açmazlardan teorizm sayesinde kurtulur: Amprisizm eleştirisinde bilgi nesnesi ile reel nesne arasındaki mesafeyi açmaya yönelir. Pratiğin sınıycılığı yani materyalizmin önemli bir ögesi yine haklı bir kalkış noktasından yola çıkılarak zedelenir.

Geride bir politik miras bırakmadan, 72 yaşında, entellektüel sessizliğe geçmesinden on küsur yıl sonra Paris'de öldü. Marksizm açısından önemli, açtığı zenginleştirici tartışmalarda ve önerdiği kullanım değerleri yüksek teorik araçlarda yatmaktadır.

gelenekten geleceğe

Metin ÇULHAOĞLU

OLUMLU "GERİLEMELER" İÇİN İLERİ!

Güncel tarih, kendisini anlamaya çalışan insana öteden beri bir oyun oynar durur. Güncel olaylar, gelişmeler, temeldeki değişimin gerçek hızını ve kapsamını hiçbir zaman birebir yansıtmaz. Böylece insanların payına örneğin bir yanda ayakta uyumak, öte yanda ise erken öten horoz olmak gibi bazı uç münasebetsizlikler de düşebilir.

Solda, hakkını vererek siyaset yapmak zor iştir. Düşünün: Bugünü yaşıyorsunuz, dünyada ve ülkede olup biten binlerce olay ve gelişme arasında birkaçına yöneleceksiniz ve "işte, benim politikamı bu belirleyecek, çünkü gelecek burada" diyeceksiniz... Siyaset zor iştir; çünkü, yukarıdaki tercihi yapmak, bir anlamda çok kolaydır. Siyasetin zorluğu, kolay görünerek yapılan tercihin faturasını ödeme zamanı geldiğinde ortaya çıkıyor.

Örneğin Türkiye'nin geleneksel solu. Geleneksel sol "hayattan kopmama" adına, güncelliğin, uluslararası ve ulusal basın tekellerinin daha da alayıp pulladığı gelişmelerin, ve bütün bunların yarattığı o acınası sıradanlık kültürünün sihrine kapıldı. O kadar ki, kapitalizmin ve emperyalizmin doğasına ilişkin en basit gerçeklere bile gözlerini kapamakta sakınca görmedi.

Erken öten horozlardan bir başkası da yeni sol oldu. Onlara göre de, tarihin kendilerine yürü ya kutam diyeceği zaman sonunda gelip çatmıştı. Bugüne kadar savaş verdikleri ne varsa, hepsi birer birer çökmüştü ve meydan onlara kalmıştı. Ne var ki, yeni solun bir özelliği de çok kısa sürede ortaya çıktı: Marksizme, dünya devrimine, Komünizme ilişkin cafcıflı sözlerin ardında, yeni solun asıl gıdası, temeli ya da can damarı, Avrupa'nın sıradan demokratizmi ve siyasal liberalizmi idi. Yeni sol, örneğin Sartre'ın yıllar önceki onurlu kişiliğinden bile çok uzak kalmış, Vaclav Havel'e, demokrat kübbeli kilise papazlarına, hamburgerci ve Coca Colacı kitlelere fit olmuştu.

Bugün her iki kesimin de, birtakım global konseptlerin dünyaya kalıcı banş getirmekte olduğuna, başta işçi sınıfı olmak üzere kitlelerin "gerçek" sosyalizme sahip çıktığına, Sovyetler ve Doğu Avrupa'daki gelişmelerden "daha iyi" bir sosyalizm çıkacağına, Stalinist deformasyon perdesi kalktıktan sonra meydanın Leninizme kaldığına, banş kozunu en içten ve etkin biçimde kullanan Sovyetler'in ABD emperyalizmini bu şekilde köşeye sıkıştırdığına, Türkiye'nin de bu global gelişmelerden nasibini alıp artık iyiden iyiye siyasal liberalizme mahkum hale geldiğine ve demokratik bir düzene yöneleceğine vb. vb. inanan hâlâ kalmış mıdır acaba?

Kalmışsa, bunlar son gelişmeleri ya da son "gelişimeme"leri herhalde "gerileme" sayıyorlardır. Eğer bu tür "gerileme"ler insanları daha serinkanlı ve gerçekçi düşünmeye ikna ederse, bu tür "gerileme"ler için ileri, demek gerekiyor...

Uluslar sorunu

Cengiz UYGUR

Sömürge ve bağımlılık tartışmasını Türk ihtilalcisinin gündemine 20. yüzyılın ilk çeyreğinde bir siyasi mülteci sokmuştu. Osmanlı'ya "Parvus Efendi" ismiyle sığınan ve dönemin en rafine Türk milliyetçisi Yusuf Akçura'nın çıkardığı *Türk Yurdu Dergisi*'nde Osmanlı'nın iktisadi boyunduruk altına alınışının burjuva demokrat bir eleştirisini yapan nam-ı asıl "Alexandre İsrail Helphand" Osmanlı intelligentsiyasının bilincine bir asırda tüketemediği bir "ulusal bağımsızlıkçılık" şırına etmiştir.

Rusya'da ve Almanya'da Troçki ile beraber proleter dünya devriminin oldukça ortodoks bir savunusunu yapan Parvus'u, 1908 sonrası Meşrutiyet ortamına savuran rüzgâr, onu, ortodoksisini Osmanlı sınırlarında bırakmaya da mecbur etti. Parvus Efendi, gerçekte, A.İ.Helphand ile sadece bir müstear isim farkı ile değil, üzerinde sınıflar analizi yaptığı toprağın çelişkilerini kavramakta da ayrıldı. Osmanlı'nın Mali Tutsaklığı'nın yazarının Meşrutiyet sonrası ihtilalciliğine sömürgeci tahakkümden kurtuluş hedefini devretmesinin nedeni, kolonyalist sömürü ve uluslar sorununu Avrupa-merkezli bir mercekle incelemesiydi.

Meşrutiyet sonrası konjonktüre, erken rafine olmuş, liberal Türk milliyetçiliği ile 19.yy. Marksizmi esinli bağımsızlıkçılık ideolojisi, anti-kolonyalist bir düşünsel ittifakla girdi. Parvus, "kendine müslüman" değil ama, kendine sosyalist idi. Bu aş, ihtilalci küçük burjuva aydın katmanına, tanzimat liberalizmi ve İngiliz sömürgeciliğine duyduğu tepkiyi siyasal olarak dillendirme olanağı verdi. Balkan sosyalizminin jakoben etkisi dağılırken, I. Dünya Savaşı ile birlikte, doğudan esen müslüman-doğucu-popülist ve milliyetçi rüzgâr, Anadolu'da sosyalist hareketin ideolojik şekillenmesinde bir zaafiyet yaratmıştır. Balkan sosyalistleri, Osmanlı'da esir ettiği ulusların bir celladını gördükleri için imparatorluğu bir Prusya Devleti'nden, hatta Britanya'dan farklı algılamadılar. Oysa Parvus Efendi bağımsızlıkçılığı ve Sultan Galiev komünizmi, ulusalcı aydının bizzat kendisinin de bir mazlum millet mensubu olduğu yönünde ki şartlanmasının güçlenmesini sağladı. Osmanlı'nın kendisi bir "yarı-sömürge" idi.

"SİNİFSİZ İMTİYAZSIZ KÜTLE"İN SOSYALİSTLERİ OLMAK

1908-1923 burjuva devrimleri ulusalcı ideolojinin konjontürel bir anti-sömürgeci söylem ile desteklediği sıçrama evreleridir. İlk sıçramanın politik örgütlenmesi İttihat ve Terakki, ikincisinin ise Kemalist

örgütlenme oldu. Egemen sınıfın tarihsel inisiyatifini, iç uzlaşmazlık taşımayan (imtiyazsız kaynaşmış) tüm bir milletin kurtuluşuna özdeş olduğunu toplumsal bilince maledebildiği bir örnektir. TKP aydınlarının, kemalizme ve asimilasyona bakışını eninde sonunda Türk devrimci demokrasisi ile birlikte, Misak-ı Milli bir miras belirlemiştir.

Kurtuluş Savaşı'nın Türkiye Solu tarafından ciddi bir sorgulanışı için yaklaşık elli yıl geçmesi gerekmiştir. İbrahim Kaypakaya, bu savaşın tam sömürgeci yarı-sömürge olmaya yönelik emperyalizm ile dansıklı bir mücadele olduğunu öne sürer. Perinçek tarafından troçkistlikle suçlanan Kaypakaya'nın kemalizme bakışındaki şüphesinde, Kürt olmasının da payı vardır.

TİP ise, ulusal soruna eşitsiz gelişmenin ışığında bakma çabası gösteren ilk siyasal organizmadır. İlginçtir, Perinçek tam bir köylü devrimcisi olan Kaypakaya'yı anti-kemalist çıkışı yüzünden "Boran revizyonizminin çöplüğünde yetmişmiş" olmakla suçlar. Yine ilginç buluyorum, TİP'in ulusal soruna bakışı, sol kemalist önermelerle başka hiç bir konuda olmadığı kadar çelişkisiz görünüyor. Birinci TİP bir tür anayasalcı sosyalizmi, ulusal sorunun çözümünü için ilaç varsayarak, sorunu "demokratik Anayasa" dan yararlanma hakkı olarak tanımlar. Ulusal bir azınlığın ezilmesini ve sömürülmesini a) anayasal bir adaletsizliğe, b) kapitalizmin iktisadi eşitsiz gelişmesine bağlayan, TİP için, yetersiz sanayileşmenin "Doğu sorununun" temelini oluşturduğuna yönelik kalkınmacı bir perspektiften de söz edilebilir.

MDD'ciler, yine "Doğu sorununun" çö-

zümünde doğrudan Türk milliyetçiliğine destek veren bir politika ile Türk ve Kürt halkını aynı devrimci demokrat hareket içinde kaynaştırmayı öngören bir başka politika varyasyonu arasında ayrışılar.

*1923 Kurtuluş Savaşı,
burjuva devriminin çok
uluslu bir devlette,
diğer geç-uluslaşma
süreçlerinin doğrudan
şiddet ile tıkanması
sonuçlarını da içerecek
biçimde gerçekleşmiştir.*

GEÇ KESİLEN GÖBEK BAĞINDAN GEÇEN İKİ VİRÜS:

ÇARPIK KAPİTALİZM SAFSATASI VE MİSAK-I MİLLİCİ DEVRİMCİLİK

Devrimci demokrat hareket, bağımsız sınıf politikası ve işçi sınıfının birliği noktalarında milli bir ideolojiden kopmamış yönleriyle, Kürt halkı için devrimci demokrat popülist bir eklenti yaratma çabasının ötesine geçilmesini engellemiştir. Türkiye'nin sömürge veya yarı-sömürge niteliği üzerine mücadele perspektifi tesis eden Türk devrimci demokrasisinin ve kendi ulusal aidiyetini doğumuyla birlikte bu denli öne çıkaran geleneksel solun, Kürt solunda ileriki yıllarda ortaya çıkacak bir sömürge tezini sağlıklı biçimde tartışması bile olanaklı değildi.

TİP'in uluslar sorununa yaklaşımında sürekli gündeme getirdiği eşitsiz gelişme ise, kalkınma dengesizliklerine ve burjuvazinin baskıcı, milliyetçi politik uygulamalarına indirgeniyordu. Oysa uluslar sorununu, eşitsiz gelişmenin taşıyıp, günece yığıldığı tüm özgün dinamiklerle birlikte çözmek için sözkonusu tahlil aracının tarihsel ve üstyapılara ilişkin uzanımlarını ele almak daha bütünsel bir çerçeveye yaratırdı.

EŞİTSİZ GELİŞMENİN YALIN BİR YOKSULLAŞMAYA İNDİRGENEMEMESİ ÜZERİNE

Eşitsiz gelişme yasasına bağlı olarak öncelikle 16.yüzyılda güçlü sömürgeci Akdeniz devletleri, kapitalistleşme sürecinde geri kaldılar. İkincisi, Ortadoğu ve kimi Avrupa periferisi ülkeler için geçerli olmak üzere emperyalist yayılmaya alan olan, fakat 20.yüzyılın başında uluslararası hukuk açısından politik bağımsızlık elde eden ulus-devletler, bu kez uluslaşma sürecinin değişik evrelerindeki halkların insan ve maddi kaynaklarını sömürmeye, onları mülksüzleştirmeye, kırım ve sürgün siyaset-

ve tarih bilinci

leri ile assimile etmeye giriştiler.

Eşitsiz gelişme, sonucu olarak klasik sömürgeci devlet-sömürge ikiliği için olduğu gibi, politik açıdan bağımsız, iktisaden bağımlı yarı sömürgeler-emperyalist devletler biçimindeki şablonik ilişkinin sorgulanması için de zemin yaratmıştır.

Özellikle Küçük Asya topraklarını ilgilendiren yönünü öne çıkarırsak; burjuva devriminin toplumsal dönüşüm programının çözümlenmediği sorunların doğurduğu çatışmaların güçlü, merkezi -bazen de çokuluslu- devlet tarafından bastırıldığı bir altüst oluş evresi yaşanmıştır. Engels'in tıpkı İrlanda sorunu dolayısıyla saptadığı gibi, sömürgeci politikalar da uygulayabilen bir egemen sınıfın gericiğini, bir diğer ulusu ezerek güçlendirmesi biçiminde tanımlanabilecek bir sınıflar-uluslar ilişkisi açık hale gelmiştir. Türk Solu'na göre durum oldukça karışıktır: Mesela emperyalizmin bir "iç olgu" haline geldiği bir yarı-sömürge, kendi ulusal pazarının bütünselliğini sağlayamadan, tarihsel olarak dinamik bir diğer ulusu mu sömürmektedir?

modeli kısındırarak düzeyde finans kapital ve üretici güçlerin gelişmesini zorlamış, fakat sermaye birikiminin eşit olmayan gelişmesine koşut olarak da çokuluslu "ulusal pazarı" içinde geri üretim ilişkilerine dayalı sömürü kanallarını genelleşmiş kapitalist üretime eklemlemiştir. Fakat Türk ya da Türk olmayan ve başta finans burjuvazisi olmak üzere mülk sahibi sınıflarla çok yönlü çıkar ilişkileri içinde bulunan (küçük işletme, ara mallar üretimi, acentalık, banka kredileri vs.) yerel ve tarihsel ulusal bağıllığı farklı burjuvazinin asıl problemi ekonomik sömürünün azalmaması değil, hassas dengelerin iş gördüğü bir Ortadoğu'da merkezi politik otoritenin parçalanma potansiyelidir.

Bu topraklarda mücadele eden ve farklı ulusa aidiyetler taşıyan sosyalistler ve asıl ezen ulus sosyalistleri için başat sorun, bir mücadelenin ulusal hedeflerini bugünden kayıtsız-şartsız onaylayıp onaylamamak değil, hem proletaryanın ücretli köleliğine dayalı hem de Küçük Asya'nın çokuluslu bir hapishaneye dönüştürülmesinde tarihsel payı olan burjuvazi-

Gerçek tarihsel sürecin işleyişi şudur: İki dünya savaşı arasında, özellikle gelişkin kapitalist devletlerin onayı ile ve emperyalist-kapitalist sistemin iç hiyerarşisi içinde (bu hiyerarşi kesinlikle iki kerteli olamazdı) ezilen ulusların geç-uluslaşma süreçlerinin Ortadoğu gibi bir bölgede, ulus-devlet çatısı altında sonuçlanmasına izin verilmeyen (fakat bu potansiyelin kapitalist sistemin iç hiyerarşisi içinde yukarıdan aşağıya sürekli bir koz olarak da kullanıldığı) bazıları çok uluslu bir devletler kümesi kurulmuştur. Bu koşullara tabi emperyalist sistem tarafından tahkim edilmiş, uluslararası işbölümüne kendi içinde taşıdığı çok yönlü sömürü olanakları ile eklenmiş genç kapitalist ve güçlü merkezietçi eğilimleri olan çokuluslu devletlerin kurulması uluslararası kapitalizmin çıkarlarına uygun düşmüştür.

ÇOKULUSLU BURJUVA CUMHURİYET VE GEÇ-ULUSLAŞMA SÜREÇLERİ

1923 Kurtuluş Savaşı, burjuva devriminin çokuluslu bir devlette diğer geç-uluslaşma süreç(ler)inin doğrudan şiddet ile tıkanması sonuçlarını da içerecek biçimde gerçekleşmiştir. Avrupa-merkezli burjuva

devrimi şeması, eşitsiz gelişmenin üzerinin örtülmesi yoluyla Türkiye'ye adapte edildiğinde burjuva devriminin bir türlü tamamlanamaması gibi bir olgu ortaya çıkar. Burjuva devriminin tamamlanamamışlığı üzerine iktidar perspektifi tesis eden Türk Solu'nun, Türkiye'deki ulusal sorunu leninist bir algılamayla gündemine getirmesi de olanaksızlaşmaktadır. Türkiye'de burjuva devrimi, hem geç kapitalistleşme ürünü ilişkiler, hem de burjuva iktidarını Avrupa merkezli bir örnekten politik olarak daha doğrudan aşmaya olanak veren çelişkileriyle, dünya devrimci sürecine özgün bir deney yaşatmaya aday bir zayıf halka doğurmuştur. Bir proter devrimin tarihsel olanaklılığı ile küçük çaplı bir halklar hapishanesinin yıkılması süreci birbirine karmaşık bağlantılarla bağlanmıştır.

Türkiye'de ulusal sorunun varlığı burjuva devriminin genel olarak tamamlanamamışlığı ile değil, burjuva politik devriminin egemenlik biçimlerinin çok güçlü ve çok zayıf dayanaklarının bir arada ve yeneden üretimi ile ilgilidir. Doğrudan zor kullanımı ve zorla asimilasyon bunlara dahil olmak üzere...

Türkiye kapitalizmi, kendi ulusal iç pazarı içinde, bir yönüyle Avrupa merkezli

nin politik merkezi otoritesini tehdit altına sokan dinamikleri değerlendirme ve içeriklerinin netleşmesine katkıda bulunma sorunudur.

Sömürge tartışmasının teorik ayrıntıları bir yana, hem uluslar sorununa hem de birtinden diğerine kaynak ve değer aktarmasının aldığı biçimlere ilişkin bir tartışmayı yürütebilmek için öncelikle kemalist ve devrimci demokrat tarih bilincinden, burjuva devriminin tamamlanamamışlığı üzerine kurulu devrim perspektiflerinden köklü bir kopuş gereklidir. Türkiye kapitalizmini aşma mücadelesinin iki ayrı kanaldan akabileceğini algılayanların, egemen sınıfların millici ve sahte bağımsızlıkçı ideolojik hegemonyasını kırmaları boyunlarının borcudur.

Türkiye sosyalist devriminin politik taşıyıcılarının, bu devrimin evrensel ve klasik kuramın doğruladığı yönelimleri kadar yerel, bölgesel ve tarihin güncelle savurup biriktirdiği dinamiklere de dayanacağını sezebilmeleri gereklidir. Statükonun nabızı İstanbul'un, Adana'nın işçi yataklarında, Ankara'nın o geniş mekanlarında, Diyarbakır'ın, Batman'ın varoşlarında duracaktır.

İktidarı göremeyenler kördür

Ferhat BOLAMAN

YÖK sisteminin oluşturulmasının üzerinden yaklaşık 10 yıl geçti. Kendi özel dinamiklerinden dolayı politizasyonun en fazla yaşandığı kurumlarından biri olan üniversiteler, 12 Eylül sisteminin baskıcı politikalarından nasibini en fazla alan kurumlardan biri oluyordu aynı zamanda.

Her ne kadar sistemin teorik sorgulanması ve aşılması üzerinden devrimci bir önderlik eliyle üretilen devrimci politikaların kitleleri sistemden koparıp, karşısına diktiğinden sözedilemeye de, sistemin kendi çıkışsızlığının bir sonucu olarak yarattığı sorunlar, sonuçları itibariyle kitle politizasyonuna elverişli bir zemin oluşturuyordu. Düzenin kendi ürettiği sorunlara karşı oluşan tepkileri manipüle etme yeteneğinden yoksun oluşu burjuvaziye "düzenin tadili için demokrasiyi tadil etmek gerekiyor" fikrine getiriyordu. Sonrası biliniyor. Kışla disiplini, 1402, sakal-bıyık ve kılık-kiyafet yönetmeliği, YÖK'ü, vizeler, harçlar.

Yenilen ağır darbenin şokunun kısmen atıldığı 84-85'lerde, aynı zamanda iplerin gevşetilmesinden de yararlanılarak, üniversitelerde öğrenci örgütlenmesinin temelleri atılıyordu. 1986'dan itibaren üniversitelerde görece bir canlanma görülmeye başlamış, örgütlenme çalışmaları Türkiye çapında yaygınlaşmıştı.

DEĞİŞMEYEN GÜNDEM: KİTLESELLEŞME

Kitleselleşememe sorunu başlangıcından bugüne öğrenci derneklerinin değişmeyen gündemi olagelmıştır. Dernekleşme çalışmalarında başı çeken yenilenmecî reformist yönelim, kitleselleşme adına kitle kuyrukçuluğunu, kitle dalkavukluğuna kadar götürüyor; devrimci öğrencilerin kendi gündemlerini kitlelere "dayatmasını" doğ-

ru bulmayıp, çiçek dikip, çöp tenekesi boyayarak marjinalliğini kırmaya çalışıyordu. Sonuçta marjinalliği kırdılar, kitleler içinde eriyerek kitleselleştiler.

Diğer tarafta ise, Türkiye'de sol kemalizm ile Marksizmden alınmış kimi kavramlardan oluşturulan bulamacı "teori" bellemiş olan devrimci-demokrasi "suni dengeliğini" bu alanda da üretmiş; kitleleri saatli bomba zannedip sabah öğlen, akşam korsanlarıyla saati kurmaya girişmişti.

ÖĞRENCİ HAREKETİ Mİ?

Teorisiz devrimci-demokrasi her ne kadar Yeni Sol'un liberal, liberter söylemini pasifizme eşitleyip benimsemeyen görünüyorsa da, aslında marksist sınıf analizi ve devrim teorisine mesafeleri anlamında bir noktada buluşuyorlar.

14 Nisan'da olduğu gibi kimi konjonktürlerde görülen görece kitleselleşme devrimci-demokrasi tarafından gençliğe atfedilen devrimcilik misyonunun bir sonucu olarak "devrimci gençliğin eylemi yükseliyor" denilerek karşılanıyor. Hatta 50-100 kişilik "sabit kitle" ile kotarılan eylemler bile gençliğin düzene karşı başkaldırısı olarak sunuluyor. Gençlik devrimci-demokratlara "doğası gereği devrimci" görünüyor.

Türkiye'nin Yeni Sol acentası Birikim dergisini fotokopiden okuyup "teori" ile tanışanlar ise, alanın özgül çelişkisi ile emek-sermaye çelişkisi arasında bir benzerlik kurup, öğrencilerde "objektif olarak devrimcilik" buluyor, "14 Nisan"lar yaratılarak öğrenci hareketinin nüveleri oluyor.

Söylemlerindeki farklılığa rağmen, "gerçekte yeni-sol tezler sivil topluluktan, 'söz, yetki, karar' almak isteyen devrimci demokratlara, reformcu perspektiflerden liberter görüşlere dek birçok farklı yaklaşım ortak paydalar barındırmaktadır. Bu çözümlemele-

rin harekete geçirdiği düşünce siyasal mücadelenin ağırlığının iktidar perspektifinden kaydırılıp ideolojik hegemonya ya da demokratikleşme mücadelesine eşitlenmesine denk düşüyor. Özellikle partisiz devrimcilik pratiği hangi mücadelenin tali, hangisinin asli olduğunu muğlaklaştırmada büyük işlev görmüştür." (Emeğin ve Eğitimin Kurtuluşu Yolunda Gençlik, Gelenek yay., s.19)

"Öğrenci hareketi" adlandırması hareketin içinde bulunanların öğrenci olduğunu anlatmak için kullanıldığında tartışmaya değer bir sorun oluşturmuyor. Ancak, hem devrimci-demokratların "gençlik hareketi" adlandırması bundan başka bir anlama geliyor; bu adlandırma, siyasal faaliyetin merkezine iktidarı koymamakla iktidarsızlığı ve marksizm-leninizmden uzaklığı ifade ediyor.

"... sosyalistlerin akademik alanda öğrenci hareketi, hastahanelerde doktorlar, mühendis kitlesi ve odalar içinde mühendis hareketi, sendikalarda işçi hareketi, kadınlar arasında kadın hareketi (hepsi toplanınca kitle hareketi oluyor) yaratmak ve bunların toplamını da devrimci harekete eşitlemekten sıyrılmaları gerekiyor." (a.g.e., s.13)

Sosyalistlerin asli görevi sadece buldukları alanda o alanın adıyla anılan bir "hareket" yaratmak değil, kitleleri iktidar mücadelesine katmak, sosyalist iktidara hazırlamaktır. Düzenin vidalarının gevşediği eğitim kurumlarının, bilimsizleştirme operasyonlarının, YÖK, gerici-şoven ideolojinin saldırısının karşılanması, kurulu düzenin kökten inkarının bilince çıkarılması ile olasıdır. Bugünün genel boykot militanlarının aynı zamanda sosyalizm militanları olması için kantin ve forum devrimciliği ile çokbilmiş aydın donukluğunun ötesinde tipolojiler yaratmalıyız. Yolun başında olmak, umutlu olmayı bastırmamalı.

Restorasyon kültürü atakta

Cengiz UYGUR

12 Eylül, o çok kullanılan sıfatla, bir "karabasandı" kültürel yaşamda. Eylül-ist ruh, bu karabasanda boyverdi, romanı, sivil toplumculuğu, arabeski ile. Bir kuşak insan bu kültürel şerbeti içti. Genç şiir karşımıza tapılası bir hü- zün çıkardı. 12 Eylül sonrası genç şiir, yılgınlığı yaşamın kendisi, hüznü ise tu- zu biberi diye belletti. Cuntanın zin- danlarında gencecik insanlar, ellerin- de kalan tek silahları bedenleriyle dire- nirken, ölüm oruçlarında tükenirler- ken, ilerici gençlerin çıkardığı kültürel gençlik dergileri hüznü ve küskün bir ruhun çoğalmasına katkıda bulun- dular. Teşhir etmek gereksiz, yıllarca solcu gençler, Telli Turna'yı hatmettiler. Sakın ola ki, "patika yollara çıkma- yacaktık", "yenik düşüyordu, herşey za- mana" ve "kirlenmekteydi, dünya". Bu türküler gerçekte bize ait değildi. Ge- çenlerde birgün sokakta Bülent Er- soy'dan Telli Turna'yı duyunca rahat ettim. Yeni Türkü grubu ise, hafifçe gecikerek statükoda yerini buldu. Sol- culara uzaktan bakan, düzenin en vül- ger değil, en rafine müzikal beğenileri ile şekillenmiş fakat yaşam felsefesine biraz da bohemizm macunu sürülmüş bir gençlik kitlesini adım adım, kaset kaset yola getirdiler. "Yeşilmişik" dedi- ler, bence dönekmişler.

Toplumcu sanatın cephede örselen- diği yıllarda kültür-sanat yaşamında statüko hep bir marj bırakır; belkemi- ği yumuşayanlar, köşeleri yuvarlanan- lar o marja sızırırlar, eski tiyatrocular han köşelerinde elinde avucundaki herşeyini yitirmiş ve unutturulmuşken, kimi AST asları TV'ye bile çıkar. "Ba- na artık söyletmezler" diyen (hep marşlar söyleyeceği için!) Timur Sel- çuk, Nühket Duru ile Rumeli Hisarı'n- da düzenin sanat burçlarını fetheder. Livaneli "yumuşamay" ayağa düşürme- meye çalışır, fakat sürgünün adam et- tiklerinden. Ruhi Su geleneğinin ra- fine bir antitezidir. Ruhi Su, opera sa- natçılığını cenazesinde dayak yediği- miz bir ozana bağladı. Livaneli "mav- zer" edebiyatından demokrat sosyete

müziyenliğine sıç- radı. Artık "Na- zım'ın Türküsü", onun değildir; nasıl ki "Buğdayın Türkü- sü" artık Yeni Tür- kü'nün değilse. Po- litikayı kusmuşlar- dır. Kimse onlar- dan devrimin sıra neferliğini beklemi- yordu; fakat bu çal- gıcılar depolitizasyonun sıra neferi ol- dular.

Depolitizasyon ve bohemizm bir Orhan Veli sendro- mudur. Şaşırtıcı ve alışılmadık gibi gö- rünen fakat tema- tik içeriği ile "misyonu" dışlayan, yaşa- mın her ayrıntısı ile uğraşır görünen fakat ayrıntılar arasında bile bir ayırım gözetken. Nazım hapisteyken, Orhan Veli intelligentsia'ya, statükoya uyum şurubu olmuştu. Gençlik, bohemizmi erdem belledi. Politika ve kültür ya- şantısında bu taktiği uyanık Türk bur- juvazisi iyi bulmuştur. Egemenlerin, Osmanlı döküntüsü şairlerinin cilası döküldüğü yerde, Orhan Veli ve Ga- rip Akımı boşluk doldurmuştur. Yıl- gın aydınların, yorgun üniversiteli de- mokratın kişiliklerinin en hassas, kaçış- cı ama non-konformizmi elden bırak- mayı istemeyen içgüdülerine hitap et- miştir.

İkibinli yılların eşiğinde Türkiye'de ve Avrupa'da bir restorasyon kültürü hortlatılmaktadır. Eylül-ist evrede Pink Floyd'u keşfeden, devrimcilikten sahte- kâr bir nihilizme yönelen büyük şehir- lerin küçük burjuvaları The Wall rit- miyle montaj duvarların yıkılışını sey- rederken, "zaten Doğu Avrupa'da da" diye başlayan bir söylemin gizlediği teslimiyeti usulcacık meşrulaştırırlar.

Türkiye Solu gerçek yenilgiyi 12 Eyl- ül'den önce hakettiği. 12 Eylül'ün o denli dönüm noktası olma özelliği yok- tur ki, yenilgi evresinin kitleleri saran somut sonuçları on yıl sonra hakim ol- muştur. Devrimci aydınların ve gençli- ğin üzerine restorasyon kültürünün

gölgesi düşmüştür. Eylül restorasyonu- nun tortusu on yıl sonra dibe çökmüş- tür. Türküde "Telli Turna" ve "Yor- gun Demokrat", tiyatrodan apolitik ab- surd, romanda Kundera, şiirde Can Yücel, eleştiride Murat Belge, gezi ya- zılarında Cengiz Çandar. Nevzat Çelik şiirini bile demokrat sosyete temellük etmiştir.

Depolitizasyon kitleleştiğince "de- mokrasi" kültü sağlamlaşmaktadır. Sol içinde bulunan restorasyon kültürü ta- şıyıcılarının ortak paydası demokratlık- larıdır. Bu rüzgar dünyadan Türki- ye'ye eserken, estetikten iyice arınıyor- sa, bu da Türkiye'nin özgüllüğüdür.

Buraya dek söylenenlerden biraz kuşku duyanlar, hatta bu satırları Jda- novcu saldırganlık olarak görenler ola- bilir. Octavio Paz'a Nobel Edebiyat ödülü verildi. Paz gençliğinde asi, son onbeş yılında Üçüncü Dünya'nın çarık- lı erkânı harp aydınlarından. Latin Amerika'nın dramını burjuva demok- ratik devrimin yetersizliğine bağlıyor. Marksizmin başarısızlığını ilan ediyor. Hoşgeldin eleştirel teslimiyet. Sahte asilik hoşgeldin. Çizgi dışılık cilası at- tındaki belkemiksizlik gözünaydın.

Restorasyon kültürünü üzerimize yı- ğan rüzgarı tersine çevirdiğimizde ta- nık olunacak aşırılıklar için tarih şimdi- den bizi hoşgörmeli.

EKİM GÜNLERİ

"Aşırı solcular (bolşevikler) burada bu ayki bütün Rusya işçi ve asker vekilleri kongresini denetimlerine almak için etkin bir biçimde çalışıyorlar. Başarıları takdirde kuracakları yeni hükümet feci sonuçlara, muhtemelen ayrı bir barışa yol açacaktır. Biz her kaynaktan yararlanıyoruz fakat acilen destek gerekli. Yoksa her türlü çaba için çok geç olacaktır." Albay Thompson (ABD'nin Moskova görevlisi) 7 Ekim 1917.

"Geçici hükümet dağılmıştır. Devlet iktidarı Petrograd işçi ve asker vekilleri Sovyeti'nin yayın organı, Petrograd proletaryası ve garnizonunun başındaki Askeri Devrimci Komite'nin eline geçmiştir." Bolşeviklerin Büyük Ekim Devrimi sonrasında bildirisini. 7 Kasım 1917.

"Lenin, Trotsky ve onların işbirlikçileri, konuşma özgürlüğü, demokrasi için uğrunda mücadele ettiği ve kişisel türden haklara karşı tavırlarında görüldüğü gibi daha şimdiden iktidar zehiri ile kirlenmiş bulunmaktadır. (...) Lenin ve onu izleyenler her suçlu işleme hakları olduğuna inanıyorlar." Maksim Gorkiy, 1917.

"Raskolnikov tarafından okunan Bolşeviklerin deklarasyonu bir mahkeme kararını çağrıştırıyordu. Bir anlamda suçlular, hatta lanetliler hakkındaki hükümlerini açıklıyorlardı. Dinleyenler deklarasyonu böyle değerlendirdiler. Böylesine önemli bir oturumun başkanı olan Çernov, kendi çoğunluğunun heyecanı karşısında sükuneti korumak için özel bir çaba gösteriyordu. Oysa bolşevikler bir yanıt bile beklemezsiniz gülerken, kendi aralarında konuşarak salona terkettiler. Arkalarından jüri konukları, bolşevik merkez komitesi üyeleri. Sahnede ve salonda boş koltukları gözde betiyordu." Sergey Matislavskiy (Sol SR liderlerinden) Bolşeviklerin Kurucu Meclisi terketmeleri üzerine.

"Sosyalizmin kurulması için uygarlık gerekiyor diyorsunuz. Peki ama ülkemizde neden önce toprak sahipleri ve Rus kapitalistlerinin defedilmesi gibi uygarlığın önceliklerini yaratamaz, sonra da sosyalizme doğru ilerlemeye başlayamazdık? Tarihsel olayların bilinen dizgesinin böyle değişmezsiniz yasak veya imkansız olduğunu nerede, hangi kitapta okudunuz?" Vladimir İlyiç Lenin, Ocak 1923.

"Yoldaşlar, diğer ülkelerde emperyalizmin egemen olduğu bir zamanda, proletarya egemenliği bir ülkede, yalnız tek ülkede sermaye cephesinde gedik açabildiği için bu koşullarda, partinin birliği olmadan, parti demir gibi bir disiplinle donatılmadan, proletarya egemenliği bir dakika bile varolamaz. Biz, sosyalizmi kurmak istiyorsak, partinin birliğini bozma çabalarına, yeni bir parti kurma çabalarına son vermek zorundayız." Yosif Stalin, Aralık 1926.

"Sovyetler Birliği'nin gelecek büyük savaşta yenilgisiz çıkacağını tahmin edebilir miyiz? Bu dürüstçe konulmuş soruya, aynı dürüstlikle yanıt vereceğiz. Savaş sadece savaş olarak kaldığı takdirde Sovyetler Birliği'nin yenilgisi kaçınılmaz olacaktır." Trotsky, 1937.

"Yalnızca karşı-devrimci faaliyetlerde bulunan komünistler değil, fabrikalar ve köylerde disiplini kaybedenlere ve planı hayata geçirmede başarısız olanlara karşı acımasız olacaktır. Daha şimdiden 400 parti üyesi Salovetskiy Adaları'na sürülmüştür." Sergey Kirov, 1933.

"Daha fazla sosyalizm istiyoruz." Mihayil Gorbaçov, 1985.

"Hâlâ sosyalizme inanıyorum." Mihayil Gorbaçov, 1990.

"Pazar ekonomisi son şansımızdır." Mihayil Gorbaçov, 1990.

Ve,
EKİM'E SAHİP ÇIKIN!

1
1 9
1 9
1 9 1
1 9 1 7
1 9 1 7 1
1 9 1 7 1 9

TÜSTAV

